

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF FOSTER CARE

Bakalářská diplomová práce

Autor: Bc. Jakub Truneček

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Očenášková, Ph.D.

Olomouc

2016

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Psychologické aspekty pěstounské péče“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Plzni dne 28. 3. 2016

Podpis

Poděkování

Děkuji PhDr. Veronice Očenáškové, Ph.D za povzbuzení, rady a trpělivost při vedení této bakalářské práce.

Děkuji účastníkům výzkumu za ochotu sdílet své zkušenosti.

Děkuji své rodině za podporu při psaní.

OBSAH

Úvod	6
1 Rodina	8
1.1 Funkce rodiny	9
1.2 Funkční rodina	10
2 Potřeby dítěte	11
2.1 Potřeby dítěte	11
2.2 Ohrožené dítě	12
3 Náhradní výchova	14
3.1 Ústavní výchova	14
3.3 Náhradní rodinná péče	14
4 Pěstounská péče.....	16
4.1 Pěstounská péče zprostředkovaná.....	16
4.2 Příbuzenská pěstounská péče.....	17
4.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu	18
5 Psychologické aspekty pěstounské péče.....	20
5.1 Motivace	20
5.1.1 Motivy veřejné	21
5.1.2 Motivy neveřejné	21
5.1.3 Motivy skryté	21
5.2 Identita dítěte	21
5.3 Vztah dítě – rodič.....	23
6 Výzkumy k tématu.....	25
7 Výzkumný problém, cíle výzkumu a výzkumné otázky	29
7.1 Výzkumný problém	29
7.2 Metodologie výzkumu	30
7.3 Metody sběru dat	31
7.4 Výběr výzkumného souboru	31

7.5 Etika výzkumu	32
7.6 Metody analýzy a zpracování dat	32
7.7 Charakteristika výběrového souboru	32
7.7.1 Respondent 1.....	32
7.7.2 Respondent 2.....	33
7.7.3 Respondent 3.....	34
8 Analýza dat a interpretace výsledků	35
8.1 Analýza vztahující se k motivaci	35
8.2 Analýza vztahující se ke komparaci představ a reality	38
8.3 Analýza vztahů k biologické a pěstounské rodině.....	44
8.4 Analýza doporučení	47
9 Diskuze.....	49
10 Závěr	52
11 Souhrn.....	53
Literatura	55
Monografie.....	55
Webové zdroje:	56
Přílohy.....	58
Seznam příloh	58

Úvod

Pěstounská péče a náhradní rodinná péče prochází v poslední době jako celek velikou proměnou. V krajích probíhají pilotní projekty transformace ústavní výchovy a vláda se hlásí k podpoře pěstounské péče a pěstounské péče na přechodnou dobu a počítá se s nárůstem pěstounů napříč celou společností. Nadace a občanská sdružení i jiné spolky se snaží podporovat náhradní rodičovství. Přesto není možné podceňovat výběr a kvalitu pěstounů, kteří jsou za tímto účelem vybíráni a školeni. Jakkoliv je ústavní výchova vnímána pro rozvoj dětí jako krajně nepodnětná a nedostatečná, je velmi důležité se zaměřit na kvalitu pěstounské péče, spíše než na její kvantitu tak, aby co nejvíce saturovala potřeby dítěte a pomohla mu v jeho osobnostním vývoji a možnosti získat sociální, rodičovské i partnerské kompetence. Cílem práce je zjistit, jaké jsou motivace, očekávání a obavy lidí, kteří do systému jako pěstouni již vstoupili.

Výsledky práce by měly na několika příbězích popsat možné motivace jedinců, kteří se pěstouny stali a z jejich zkušeností popsat možné rizikové faktory, které mohou v této formě náhradní rodinné péče nastat a porovnat je s výzkumy, které se prováděly jak v České republice, tak v zahraničí.

Dalším cílem práce je také snaha ukázat pěstounství jako velmi náročný a společensky odpovědný úkol, který mění životy pěstounů, jejich rodin, svěřených dětí a jejich biologických příbuzných, a vést tak polemiku s obecně často rezonujícím názorem, že být pěstounem je vlastně dobrá forma přivýdelku. Jsem přesvědčený, že člověk, který přijímá svěřené dítě, nemůže být dobrým pěstounem, pokud je jeho primární motivací finanční odměna. Dítě vstupuje do rodiny vždy již nějak zatížené. Deprivace, zanedbání, genetické predispozice a další, často nepředvídatelné, faktory se mohou nekvalifikovanou péčí člověka, který není motivovaný k vzdělávání se a pochopení potřeb takového dítěte, ještě více prohloubit.

Práce se zabývá nepříbuzenskou pěstounskou péčí, která je její pravděpodobně obecně nejznámější formou. Je to oblast v dnešní době již často zkoumaná a popisovaná. Realita je ale taková, že příbuzenská pěstounská péče je rozšířenější, než je známo a v její praxi vstupuje do kontextu velká řada aspektů, které jsou ovlivněny narušenými vztahy mezi příbuznými, kteří dítě osvojili a těmi, kteří z jakýchkoli důvodů dítě do pěstounské péči

dali. Komplikace nastávají z hlediska často vysokého věku pěstounů, budování identity dítěte a vymezení rodinných vztahů.

Práce bude kvalitativními metody zkoumat výpovědi tří pěstounek, které budou komparovány především s prací doc. PhDr. Ireny Sobotkové, Csc., zkušenostmi pracovníků ze Střediska náhradní rodinné péče v Praze a poznatky PhDr. Lenky Průšové, se kterou jsem měl možnost spolupracovat v organizaci DOMUS – Centrum pro rodinu. Ačkoliv se jedná o práci na poli Katedry psychologie, bude nevyhnutelné popsat některé aspekty pěstounské péče především z pohledu sociální práce, což je k dobrému pochopení problematiky nevyhnutelné.

1 Rodina

Každý člověk se od svého narození dostává do kontaktu s okolním světem především skrze rodinu. Je to primární neformální skupina, kterou každý jedinec utvoří se svými rodiči, sourozenci, případně širším příbuzenstvem. Rodina se dá definovat mnoha způsoby, přičemž každý z těchto způsobů závisí na tom, z jakého hlediska a vědního oboru budeme rodinu popisovat. Z hlediska psychologie můžeme najít definici v psychologickém slovníku (Hartl & Hartlová, 2000), který rodinu definuje jako společenskou skupinu spojenou manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí. Z tohoto je patrné, že v rámci rodiny můžeme uvažovat o silných vztazích a odpovědnosti jednotlivých členů jednoho k druhému. Hovoříme o vzájemné pomoci, která je nám nabídnuta, pokud je potřeba a kterou mi sami samozřejmě nabízíme svým příbuzným. Toto vědomí pomáhá v jedinci budovat pocit bezpečí okolního světa s vědomím, že budou vždy podpořeni. Otázkou pak zůstává, nakolik se důvěra v okolní svět může vybudovat u jedince, který stráví dětství v ústavní výchově, případně pak v náhradní rodinné péči, ať již v jakékoli její formě. V této definici se také hovoří o tom, že rodina je skupina spojená pokrevními vztahy, proto Dunovský (1999) hovoří u osvojení o vztahu substituujícím.

Každopádně je rodina mikrosvět, kde má jedinec šanci osvojit si a vyzkoušet sociální situace a chování v nich, jak uvádí Odehnal (in Výrost & Slaměník, 1998, 55), „*Rodina je jakýmsi nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci identifikační vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu i praktické ověření získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení se vytváří postoje k personálnímu okolí, sobě samému i společnosti obecně*“.

Význam rodičovství jak ve smyslu sociálním tak psychologickém, je pro současnou společnost velmi diskutovaným tématem. Zejména otázka biologického a získaného rodičovství je z hlediska výchovy dětí stále nejasná. Nejsou jasné pro a proti, ale v určitých fázích života člověka se význam rodičovství mění. Dítě nutně potřebuje funkční rodinu ke svému zdravému vývoji (Langmeier & Matějček, 1974). Rodina dítěti neuspokojuje jen základní potřeby materiálního charakteru, ale především zabezpečuje jeho další rozvoj po psychické a vztahové (sociální) stránce. Jak už je uvedeno v pracích Langmeiera a Matějčka, psychické potřeby, které s rozvojem dítěte souvisí, jsou rozděleny na několik stupňů: senzorické, kognitivní, emoční a sociální. Nelze je oddělit, jsou vzájemně

propojené a rodina v tomto smyslu s dítětem pracuje během celého jeho života a vlastní existence rodiny.

1.1 Funkce rodiny

Funkce rodiny jsou dané kategorie, které by měla rodina plnit, aby mohla být považována za funkční. Mezi autory se objevuje mnoho různých definic funkcí rodiny. Vždy se ale jedná o funkce, které pečují a dávají podporu jednotlivým členům. Dle Výrosta (1998) má rodina plnit tyto funkce:

- materiální,
- reprodukční,
- výchovnou
- emoční.

Jako o zásadní a nejdůležitější hovoří o funkci reprodukční. Materiální zajišťuje nejen věci potřebné k životu, ale znamená i to, že rodina je silným činitelem v ekonomickém prostředí, především ve smyslu spotřebitelů. Rodina dává každému jedinci první náhled na svět kolem, vysvětlení a vzory chování v sociálních situacích, plní pak funkci výchovnou. V rovině emocionální nemůže žádný jedinec získat jinde to, co mu nabízí fungující rodina. To je potřeba zařazení, možnost někam patřit a podpora blízkých osob. Je nutné poukázat na výzkum profesora Matějčka (1994), který hovoří o tom, že emocionalita je důležitá již v prenatálním věku. Ve známém výzkumu publikovaném v knize Děti, rodina a stres (1994) hovoří o tom, že děti, které by se daly označit jako nechtěné, vykazovaly v longitudinální studii vyšší míru nemocnosti (matka jim musela věnovat více pozornosti), trpěly nadváhou (potrava jako náhradní slast) a měly horší výsledky ve škole.

1.2 Funkční rodina

V současné době panují v České republice velice nejasná kritéria na posuzování funkčnosti rodiny. Vyjma Dunovského Dotazníku funkčnosti rodiny (2010) neexistuje žádný jiný rámec, podle kterého by se dala rodina, a její funkčnost, posuzovat.

Pro hodnocení situace v rodině tak může pomáhající pracovník využít například několik základních ukazatelů funkcí rodiny (Matoušek, 2003):

- kulturní a hodnotová orientace rodiny,
- nasycení základních potřeb jednotlivých členů rodin – jídlo, ošacení, teplo, bezpečí, hygiena, soukromí,
- stav domácnosti z hlediska potřeb členů rodiny,
- funkčnost rodičovského systému – kvalita vztahu k dětem, ohraničení rodičovského systému vůči dětem,
- hodnocení vývoje dětí – emocionální vývoj, sociální vztahy, postoj ke škole a studijní výsledky,
- funkčnost manželského systému – emocionální bilance, sdílení zájmů, dlouhodobé konflikty a způsob jejich řešení,
- vztahy členů rodiny k širšímu příbuzenstvu,
- vztahy k institucím – místní úřady, zaměstnavatelé rodičů, školy aj.,
- ostatní důležité sociální vazby – přátelé, sousedé, zájmové kluby,
- zaměstnání rodičů, jeho perspektiva, spokojenost, materiální zdroje rodiny a způsob rozhodování o nich,
- komunikační styl – jasnost, participace, řešení neshod, emocionální vztahy.

2 Potřeby dítěte

V kapitole o potřebách dětí je nutné zmínit dvě osobnosti, jejichž práce obohatila nejen českou psychologii, ale nabyla i celosvětového významu. Josef Langmaier a Zdeněk Matějček v rámci práce pro Sociodiagnostický ústav studovali děti v ústavních zařízeních, což vedlo v roce 1963 k vydání knihy *Psychická deprivace v dětství*, jež je platnou a inspirující studií i po více než padesáti letech od vydání.

2.1 Potřeby dítěte

Pro vývoj dítěte je důležité, aby jeho rodina, v nejlepším případě, nebo zařízení, které přebírá jeho výchovu, naplňovali nejen jeho práva, ale i potřeby. Opět se vracíme k profesoru Matějčkovi a výsledkům jeho výzkumů o potřebách dětí (Langmajer & Matějček, 2011).

- a) Potřeba stimulace, tj. náležitého přívodu podnětů co do množství, kvality a proměnlivosti. Uspokojení této potřeby vede organismus k aktivitě. Je možné ho zajistit dostatečným množstvím hraček, které odpovídají věku dítěte, ale i vhodným prostředím a adekvátně reagujícími lidmi okolo dítěte. Je potřeba stimulovat ve všech oblastech – zrakové, sluchové, hmatové atd.
- b) Potřeba smysluplného světa. Mají-li se z jednotlivých podnětů stát poznatky a zkušenosti, musí být v těchto podnětech nějaký řád, smysl. Uspokojení této potřeby umožňuje dítěti učit se, nabývat zkušenosti, přizpůsobit se životním podmínkám, osvojovat si účelně pracovní postupy i strategie společenského chování atd.
- c) Potřeba životní jistoty. Uspokojení této potřeby zbavuje člověka úzkosti, dodává mu pocit bezpečí a umožňuje mu cílevědomou aktivitu poznávací, pracovní, společenskou. Je naplňována především v mezilidských citových vztazích.

- d) Potřeba pozitivní identity. Potřeba vlastního já, znamená pozitivní přijetí sama sebe a své společenské hodnoty. Opakem identity je anonymita. Patříčná sebeúcta i patřičné sebevědomí jsou podmínkou uspokojivého zařazení ve společnosti.
- e) Potřeba otevřené budoucnosti, naděje a životní perspektivy. Umožňuje uspokojivé prožívání osobního běhu života. Ztráta životní perspektivy (uzavřená budoucnost) vede k zoufalství.

Při nenaplnění těchto potřeb může u dítěte dojít k deprivaci, což je stav, který vzniká, jestliže člověk nemá uspokojovány základní psychické potřeby v dostačující míře a po dosti dlouhou dobu (Langmaier & Matějček, 2011). Dle Langmaiera lze pak deprivaci dělit na deprivaci biologickou, motorickou, senzorickou, sociální, citovou a psychickou (Langmaier & Matějček, 1963). Úplnost a funkčnost rodiny je pak pro zamezení deprivace naprosto klíčová. Podmínky, které k rozvoji deprivace vedou, jsou s ní velice úzce svázané. Jsou to (Langmaier & Matějček, 2011):

- Extrémní sociální izolace
- Ústavní výchova – nedostatek pojmového myšlení, ulpívání na konkrétním myšlení, nedostatek přirozeného útlumu (těkavost, hyperaktivita, afektivita), hlad po lásce, agresivita, hostilita bez pocitů viny, emoční nezralost (plochosť emocí), opožděný sociální vývoj
- Deprivace v rodině – neúplná rodina, nepříznivý sociokulturní vliv rodiny
- Deprivace z vnitřních příčin – neuspokojivý vztah, profesní tížádost rodičů
- Děti se značnou vnímavostí vůči deprivacním vlivům – smyslové poruchy, motorické a smyslové poruchy

2.2 Ohrožené dítě

Pod pojmem ohrožené dítě hovoříme o takovém dítěti, jehož život nebo zdraví jsou nějakým způsobem ohroženy. Běžně používaná definice zdraví WHO říká, že „*zdraví není jen absencí nemoci, ale je to komplexní stav tělesné, duševní a sociální pohody*“. Ve výzvě WHO Zdraví pro všechny do roku 2000 se objevuje definice nová, která původní vymezení doplňuje. A ta říká, že „*zdraví je schopnost vést sociálně a ekonomicky produktivní život*.“

Vždy, když je ohroženo zdraví nebo dokonce život dítěte (ať vlivem nějaké přírodní či sociální katastrofy nebo vlivem negativního či lhostejného chování rodičů nebo jiných osob), projevuje se toto ohrožení i tím, že nejsou naplňovány některé základní životní potřeby dítěte. Ohrožené dítě bývá vlivem takových událostí traumatizováno a téměř vždy deprivováno – právě pro nedostatečné naplňování základních životních potřeb.

S pojmem ohrožené dítě se úzce pojí syndrom CAN (Child Abuse and Neglect). Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte je definován jako poškození tělesného, duševního i společenského stavu a vývoje dítěte, které vznikne v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby. Toto jednání je nejčastěji právě ze strany rodičů (Vágnerová, 2004).

O tom, zda je dítě ohroženo těmito jevy, a je nutné ho před nimi ochránit, rozhoduje soud, většinou na základě podkladu orgánu sociálně právní ochrany dětí. Sociální pracovníci pak jednají na základě vlastního šetření a doporučení, které se jim dostává ze strany školy, pediatra nebo jiné neziskové organizace, která v rámci výkonu Sociálně právní ochrany dětí s rodinou spolupracuje. Přičemž je nutné zmínit, že k návrhu na ústavní výchovu nebo nabídnutí dítěte do pěstounské péče se přistupuje až ve chvíli, kdy byly vyčerpány možnosti jak rodině, v rámci např. sociálně aktivizační služby, pomoci.

3 Náhradní výchova

3.1 Ústavní výchova

Do ústavní péče jsou umísťováni nezletilí s nařízenou ústavní a ochranou výchovou nebo děti umístěné do ústavů rodiči. V České republice je několik druhů zařízení, která takovouto formu péče poskytují (Bubleová, 2011). Jedná se především o zařízení ZDVOP (Zařízení pro děti vyžadující okamžitou péči), kam řadíme Klokánky, provozované Fondem ohrožených dětí, nebo dětská centra. Dále se pak nabízejí kojenecké ústavy, dětské domovy pro děti do 3 let, diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou nebo domovy pro osoby se zdravotním postižením.

Ústavní výchova je výchovné opatření, které nařizuje soud, jestliže je výchova dítěte vážně narušena nebo jiná výchovná opatření nevedla k nápravě (Průšová, 2013). Předtím než bude nařízena ústavní výchova je soud povinen prozkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit pomocí NRP nebo péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají vždy přednost před ústavní výchovou (Bubleová, 2011).

3.3 Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinná péče může v kontextu České republiky nabývat několika forem, které jsou dány zákonem. Jedná se především o dřívější zákon o rodině a zákon o sociálně právní ochraně dětí. Ty definují tyto formy (Sobotková & Očenášková 2013):

- svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče,
- pěstounská péče,
- poručenství,
- osvojení.

Pěstounská forma péče může ještě nabídnout poměrně novou formu, a to na přechodnou dobu. Do vzniku, průběhu i ukončení všech uvedených forem zasahuje určitým způsobem stát. Je tomu tak právě z toho důvodu, že dítě, které nežije ve vlastní biologické rodině, je zde vnímáno jako potenciálně ohrožené. Stát garantuje především ochranu práv dítěte, po dobu než tuto ochranu může zajistit fyzická osoba. Platí princip, že se vždy hledá nejlepší možné řešení pro dítě. Měla by se vybírat vhodná rodina pro dítě, ne naopak. Náhradní

rodinná péče by tedy měl být proces, jehož ústředním subjektem je dítě. Účelem náhradní rodinné péče je pak tedy nahradit chybějící péči rodičů, péči jiných fyzických osob, která by rodičovskou péči plnohodnotně zastoupila po dobu, kterou dítě potřebuje (Sobotková & Očenášková, 2013).

NRP je zároveň zvláštní sociálně psychologickou pomocí dětem i dospělým (Dvořák & Winterová, 2005). Její úspěšnost je založena na potřebě dospělých vytvořit rodinu (osvojení) a potřebě pomáhat potřebným dětem (pěstounská péče). Primárním cílem všech forem je uspokojení potřeb dětí. Opět je ale nutné zmínit zásadu, že vybíráme dítěti vhodné osvojitele, či pěstouny a nikoli vhodné dítě pro osvojitele, či pěstouny. NRP nelze chápat jako službu občana státu, ale jako uspokojování specifických potřeb dětí i osob, které společně žijí a vytvářejí vzájemná citová pouta (Dvořák & Winterová, 2005). V rámci NRP pak máme jasně stanovené tři subjekty. Prvním subjektem, a to ústředním, je v tomto dělení dítě, které vyžaduje státem stanovenou ochranu. Druhým subjektem jsou biologičtí rodiče, jimž stát zaručuje jejich práva a povinnosti. Především pak vyživovací povinnost, případně právo uplatňovat rodičovskou zodpovědnost (právo o dítěti rozhodovat v zásadních věcech, právo stýkat se s dítětem atd.). V praxi bývá často především poslední bod vnímán jako problematický. Komunikace dítěte s biologickými rodiči a komunikaci se samotnými pěstouny je zásadním bodem přípravy uchazečů o pěstounskou péči. Třetím subjektem jsou pak právě náhradní rodiče a jejich práva a povinnosti k dítěti.

4 Pěstounská péče

Pěstounská péče se díky trendům v NRP stává jedním z jeho základních bodů. V současné době je stále více dětí osvojených, ale z dětí svěřených do NRP je dnes již přibližně třetina dětí v pěstounské péči (Gabriel, 2008). Trvání pěstounské péče je vždy na dobu nezbytně nutnou, nejdéle však do osmnácti let věku dítěte. Pěstounská péče je specifická tím, že jsou do ní umísťovány děti, které nejsou vhodné k osvojení, a to z důvodu horší sociální anamnézy, psychicky deprivované a s vývojovými poruchami. Do osvojení také nejsou vhodné děti jiného etnického původu, než je majoritní společnost, proto bývají umísťovány v rámci tohoto institutu (Sobotková & Očenášková 2013).

4.1 Pěstounská péče zprostředkovaná

O svření dítěte do pěstounské péče rozhoduje soud na základě spolupráce s Krajskými úřady a Ministerstvem práce a sociálních věcí. Řízení se zahajuje na návrh osoby, která se chce stát pěstounem u obecního úřadu. Proces zprostředkování pak spočívá ve vyhledávání dětí a osob, vhodných pro pěstounskou péči a v odborné přípravě budoucích pěstounů. (Bubleová, 2011).

U žadatelů se posuzuje charakteristika jejich osobnosti a zdravotní stav - psychický, fyzický, sociální a spirituální a posuzování má ukázat, zda jsou žadatelé schopni dlouhodobé péče o dítě. Součástí posuzování je také psychologické vyšetření. Zpráva psychologa obsahuje seznam použitých technik, popis osobnosti žadatelů, motivaci, temperament a impulzivitu. Dále hodnotí kvalitu a stabilitu manželského svazku. Pokud je to možné, je potřeba zhodnotit návyky, případně jiné sociální patologie, které mohou žadatele a výkon jeho náhradní rodičovské péče ohrozit. V závěru zprávy se hodnotí osobnost žadatele a jeho partnerské soužití a to, zda nevykazují žádná závažná rizika pro výchovu dítěte. Za jednoznačně nezpůsobilého žadatele lze považovat takovou osobu, která nemá dostatek výchovných schopností nebo má poruchy sociability, či trpí charakterovými vadami. Celkově za nezpůsobilé se považují osoby společensky nepřizpůsobivé či osoby s nízkou rozumovou kapacitou (Dunovský & Eggers, 1999).

4.2 Příbuzenská pěstounská péče

Pro zachování citových vazeb mezi rodičem a dítětem, případně jinými pokrevními příbuznými je zcela zásadní pěstounská péče realizovaná v širší rodině dítěte. V takových případech se neprovádí zprostředkování pěstounské péče, ale žadatel, v tomto případě tedy příbuzný dítěte, žádá soud o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Příbuzenská pěstounská péče vykazuje řadu zvláštností (Gabriel, 2008). Dítě pobývá v prostředí, které je pro něho známé, ve kterém má navázané citové vazby. Výhodou může být, že společná budoucnost dítěte a pěstouna je také předem dána. Nejčastěji takovou formu pěstounské péče volí prarodiče dítěte, případně sourozenci biologického rodiče (teta, strýc), v dnešní době nezřídka i starší sourozenec. Zvláštností příbuzenské pěstounské péče je především skutečnost, že pěstouni by zřejmě o pěstounské péči neuvažovali a přijetím dítěte do pěstounské péče řeší „krizovou situaci“ ve vlastní širší rodině (Průšová, 2013). Z toho pak vyvstává řada problémů, které v průběhu času v „příbuzenské“ pěstounské péči vznikají. Zkušenosti ukazují, že mohou převažovat výhody, a to zejména genetická příbuznost dítěte a pěstouna, kdy můžeme předpokládat lepší pochopení chování a jednání dítěte. V rodině bývají i podobné hodnoty, které pěstoun uznává a cíle, kterých dítě může, vzhledem ke své genetické výbavě, dosahovat (Průšová, 2013). Významným pozitivem může být zachování vztahu a kontaktu s biologickým rodičem. Nezřídka je tato přednost ale současně také riziko, neboť pěstoun (např. prarodič) je ve výkonu pěstounské péče limitován vztahem k rodiči dítěte. Rodič, často ve výkonu trestu nebo drogově závislý, připomíná prarodičům neúspěch ve výchově nebo jeho odvrácení se od rodiny. Otázkou pak zůstává, zda lidé, kteří již jednou vychovali nekompetentního rodiče, jsou dobrými a vhodnými pěstouny. Nevýhodou je rovněž vyšší věk pěstouna, pokud se jedná o prarodiče, a zdravotní stav spojený s věkem a se zátěží, kterou péče o dítě, často s traumatickou zkušeností, bezesporu přináší.

4.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče na přechodnou dobu je v našich poměrech poměrně novou formou NRP, která se stále vyvíjí. Institut pěstounské péče na přechodnou dobu byl zapracován do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v souvislosti s Usnesením vlády ČR č. 343 ze dne 7. 4. 2003 o Koncepci státní politiky pro oblast dětí a mládeže do roku 2007. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, upravuje pěstounskou péči na přechodnou dobu v § 27a.

Pěstounská péče na přechodnou dobu (doba trvání je max. 1 rok) je určena dítěti, které bude umístěno do jiné formy NRP (zpravidla osvojení), případně dětem, u kterých existuje reálný předpoklad, že se vrátí do péče svých biologických rodičů. Jejím hlavním úkolem je omezit pobyt dítěte v ústavní péči a minimalizovat tak dopady deprivace. Tato péče je indikována specifické cílové skupině, která má své vymezení a charakteristiky (Gabriel, Novák, 2008). Jedná se o děti, které se náhle ocitly mimo vlastní fungující rodinu a jejichž citová pouta k rodičům jsou zachována (např. vlivem přírodní katastrofy). Dále pak děti, u kterých je předpoklad brzkého návratu do fungující rodiny vlastní nebo náhradní. Děti, jejichž zdravotní stav, či jiné subjektivně závažné podmínky brání v pobytu ve vlastní rodině a zároveň je pro jejich stav kontraindikací pobyt v institucionální péči. Děti rodičů, kteří nemohou na přechodnou dobu (předem známou) o dítě pečovat. Konečně dětem, které budou osvojeny a není pro ně žádoucí pobyt v kojeneckém ústavu nebo obdobném zařízení. Institut pěstounské péče na přechodnou dobu vlastní rodinu plně nenahrazuje (na rozdíl od jiné formy NRP). Cílovou skupinou jsou především takové děti, které nemohou být umístěny do péče širší rodiny.

Zákonem pak můžeme ještě upřesnit, že do pěstounské péče na přechodnou dobu se umístí dítě na:

- a) Dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat
- b) Dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením
- c) Dobu po nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba

Dají se také předpokládat vysoké (nejen odborné) nároky na osoby, které vystupují v tomto institutu jako pěstouni na přechodnou dobu. Tento institut předpokládá aktivní podporu multidisciplinárního týmu odborníků, kteří doprovází dítě i pěstouny na přechodnou dobu. Je nutné také zmínit, že pěstouni jsou také povinni spolupracovat buď s rodinou biologickou, či náhradní při přechodu dítěte do takového typu péče (Gabriel, 2008). Zatím

lze jen spekulovat o přínosu takového druhu péče pro dítě a zejména pro osoby vykonávající pěstounství na přechodnou dobu. Někteří autoři (Sobotková, Očenášková, 2013) upozorňují na nekritické přijímání vzorů pěstounské péče ze zahraničí, především Velké Británie, kde se velmi dbá na práva biologických rodičů a dochází k častému střídání pěstounských rodin. Z důvodu nestability prostředí a nucenému citovému navazování na stále nové lidi můžeme spekulovat o nekritické prospěšnosti tohoto institutu. Od účinnosti novely zákona v lednu 2013 do června 2015 bylo vyhledáno, vyškoleny a do evidence zařazeno více než 400 nových pěstounů (Lumos, 2015).

5 Psychologické aspekty pěstounské péče

5.1 Motivace

Potřeba založit rodinu, potřeba mít dítě a pečovat o něj je vrozená a pudová. Můžeme ale zmínit, že intenzita není u všech jedinců stejná. To, zda jedinci mají malou potřebu mít potomstvo nebo touží mít hodně dětí je ovlivněno dalšími potřebami jako například potřeba osobního rozvoje (Vágnerová, 2012).

Do tohoto nastavení se promítá i mnoho společenských faktorů, především hodnoty nebo normy, které společnost uznává (Vágnerová, 2012). Nakonečný (1996) hovoří o tom, že motivy dávají chování člověka určitou hodnotu, která není vždy žádoucí právě z uznávaných společenských hodnot.

Vágnerová (2012) uvádí několik motivů, které vedou jedince k rodičovství. Biologickému nebo náhradnímu.

- a) Děti přinášejí rodičům nové zážitky a zkušenosti, které je obohacují, ale zároveň je to může omezovat díky stereotypní péči o děti. Potřebu nových zážitků mohou uspokojovat i děti, které nejsou jejich biologickými dětmi.
- b) Děti bývají zdrojem citové odezvy. Nejen že lásku přijímají, ale také ji oplácejí.
- c) Děti mohou uspokojovat potřebu seberealizace. Někteří chápou rodičovství jako jeden z možných způsobů jak se vyrovnat vlastním rodičům, aby si dokázali, že roli matky zvládnou lépe než jejich matka. I náhradní rodičovství může být projevem seberealizace a to spočívá v péči, kterou je jedinec dítěti ochoten věnovat.
- d) Děti se mohou stát smyslem existence rodičů. Mohou přispívat k pocitu naplnění jejich života. Uspokojení mohou zažívat i rodiče náhradní.
- e) Děti jsou považovány za pokračování života svých rodičů. V dětech je na genetické i psychosociální úrovni zachována veškerá existence rodu.

Dle dalších výzkumů můžeme tušit, že motivace vzít si dítě do pěstounské péče souvisí s potřebou pomoci a má altruistické rysy. Často pak dítě přichází do rodiny, kde jsou odrostlé biologické děti pěstounů (Sobotková & Očenášková, 2013).

Někteří autoři rozdělují motivy pěstounů do tří kategorií – veřejné, neveřejné a skryté.

5.1.1 Motivy veřejné

Motivy veřejné jsou většinou ty, které jsou většinou již výše zmíněné. Jedná se o motivy altruistické, neochota čekat na osvojení nebo třeba potřeba doplnění vhodné sourozenecké konstelace. Dalším motivem může být i dobrý příběh, který se stal někomu v okolí (Bubleová, 2011).

5.1.2 Motivy neveřejné

Tyto motivy se pravděpodobně neprojeví v profilu psychologického vyšetření. Mohou být zvědomělé, ale jsou společensky nepřijatelné (Škoviera, 2007).

Škoviera (2007) uvádí příklady některých:

- Ekonomické přilepšení
- Rodinná povinnost (příbuzenská pěstounská péče)
- Dobrá sebe prezentace (známé osobnosti)

5.1.3 Motivy skryté

Třetím typem jsou pak motivy skryté, například snaha napravit domnělé chyby a neúspěchy ve výchově vlastních dětí nebo napravit partnerský vztah. Skryté jsou i psychopatologické motivy (Škoviera, 2007).

5.2 Identita dítěte

Identita každého člověka se dá pojmut jako proces, a vývoj tohoto procesu se vztahuje k "hledání Já" (Říčan, 2006). Je to proces velmi individuální a samotný konstrukt identity můžeme rozdělit do několika rovin – co o sobě vnímám já sám, jaký bych chtěl být a jak mě vnímají ostatní (Cakirpaloglu, 2012). Už z tohoto krátkého nástinu je jasné, že utváření vlastní identity je nesnadná záležitost, která je ovlivňována vnějšími i vnitřními činiteli a má mnoho aspektů. Kromě utváření vlastního sebepojetí, vědomí vlastního směřování a volby životních hodnot také například přijetí vlastní sexuality. Toto utváření je nesnadné v přirozeném prostředí vlastní rodiny, ale ještě těžší v rodině náhradní.

Jedním z psychologů, kteří nejvýznamněji přispěli do debaty o osobnosti a jejím vývoji, byl německý psycholog Erik Erikson, který v druhé polovině minulého století rozdělil vývoj osobnosti do několika etap a v každé z nich musí jedinec překonat rozpor, aby se

mohl posunout dál. Budování identity spojil s adolescencí a dospíváním jako etapu, která vede ke vztahu a k poznání sama sebe a hledání vlastní identity.

Etapy lidského života dle Eriksona (in Hall, 2002):

1. Do jednoho roku – základní důvěra x nedůvěra
2. 1-3 roky – autonomie x stud a pochyby
3. 3-6 let – iniciativa x pocit viny
4. 6-12 let – snaživost x méněcennost
5. 12-19 let – identita x zmatení rolí
6. 20-30 let – intimita x izolace
7. 30-65 let – generativa x stagnace
8. 65-smrt – integrita ega x zoufalství

Podle Eriksona (in Hall, 2002) dochází v adolescenci k problematizaci jistot dětství, z důvodu rychlého fyzického růstu a pohlavního vyspívání. Před adolescentem stojí úkoly, se kterými se vyrovnává.

- a) Vyrovnává se s fyziologickou revolucí a s úkoly dospělých, při čemž porovnává to, jak se jeví ostatním, s tím, co o sobě cítí.
- b) Hledá způsob, jak spojit dosavadní role a dovednosti s běžnými typy povolání, které mu nabízí prostředí.
- c) Hledá nový smysl totožnosti a kontinuity, přičemž je důležitá úloha ideálů.

V době dospívání tedy vidí Erikson hlavní úkol v budování zralého ega. Úkolem každého člověka v této vývojové etapě je vytvoření pevného pojetí vlastního já, svého místa ve společnosti a smyslu života (Cherry, 2013). Očekává se aktivní vstupování do sociálních interakcí a jejich řešení. Důležité sociální interakce se začínají vyskytovat především ve vrstevnických skupinách. Člověk se po fyziologické stránce rychle vyvíjí a nejinak tomu je i v oblasti psychické. „Vytváření nového pojetí vlastní identity je proces, v němž se dospívající aktivně snaží uskutečnit svou představu, jaký by chtěl být. Dětská identita byla závislá na konkrétní realitě, hlavně na názorech jiných osob. Pubescent projevuje úsilí o hlubší sebepoznání, o přesnější obraz sebe sama, který by se stal základem jeho identity.“

(Vágnerová, 2000). Všechny jisté věci z období dětství, vzory v podobě rodičů a autorit jsou v tomto období podrobovány tvrdé revizi a pubescent se vyrovnává s tím, jakým se zdá být v očích druhých lidí a tím, jakým se cítí být sám. Toto zmatení a hledání, které znamená opouštění dětského a budování si dospělého sebepojetí, pak zahrnuje i experimentování s různými rolemi, idejemi a činnostmi. Při formování identity je zdůrazňována aktivní úloha jedince (Bačová, 1996). Jedinec musí o svou identitu aktivně bojovat, nebojuje-li, potýká se s rizikem, že jeho identita bude "falešná", vytvořená bez dostatečné explorační, pouhým pasivním přijetím cizích norem, názorů, systému hodnot a cílů.

Z výše popsaného je patrné, že budování identity není jednoduché pro jedince vyrůstajícího ve funkční rodině. Proto není překvapující, že pokud se s identitou dítěte v péstounské péči dobře nepracuje, například formou Knihy života a jasným nastavením péstounské role, dochází v tomto věku k otřesům. Jeroným Klimeš (2006, 2) k tomuto dodává „*Výchova jak biologických, tak náhradních rodin selhává v období puberty ne kvůli opožděnému projevení se "špatných genů", ale proto, že selhalo budování identity dětí v předchozích obdobích. Ty totiž najednou neví, kdo jsou, jaké je jejich místo v životě či společnosti*“.

5.3 Vztah dítě – rodič

Dítě má vyrůstat v prostředí citově vřelém (přijímajícím) a stálém (Matějček, 2003). Do tohoto vztahu vstupuje mnoho proměnných a není jasně dané, že biologičtí rodiče přijmou dítě samozřejmě. Nejčastější důvody selhání vztahu rodič-dítě (Průšová, 2009):

- a) nezvládnutí rodičovské role (v důsledku bezhraniční výchovy, tzv. kamarádského přístupu k dítěti, alkoholismus rodiče, nezralá osobnost rodiče včetně časté změny partnerů atd.),
- b) slabá vazba mezi dítětem a rodičem – nezájem o dítě až hostilita, nechtěné dítě,
- c) problematika týrání, zanedbávání a zneužívání dítěte (zvláště pak pohlavní zneužívání),
- d) výchovné problémy dítěte – poruchy chování, kdy nedochází k blíže nespecifikovaným důvodům těchto poruch.

Faktor, který je pro dítě jedním z nejobtížněji zvládnutelných, je konflikt v rodině. Dlouhodobý a neřešený konflikt má nejvíce destruktivní účinky na další psychický vývoj dítěte. Dítě je dezorientované, osoby, ke kterým má citové pouto jej opouští, případně z rodiny vytěsňuje. Významným činitelem v péči o dítě je vnitřní pohoda rodiče, neboť nešťastný, či nespokojený rodič neposkytuje dítěti patřičné citové zázemí a jistotu. Rodina fungující, či alespoň sanovaná, může dopady takového konfliktu na dítě zmírnit. Dlouhodobě narušené vztahy mezi rodičem a dítětem mají neblahé dopady na psychický vývoj dítěte v závislosti na jeho věku. Čím déle trvají a dítě je vyššího věku, tím důležitější mají význam. (Matoušek, Kolářková, & Kodymová, 2010).

Porovnejme předchozí odstavec s experimenty Harry Harlowa (in Slater, 2008) o podstatě mateřské lásky, které poukazují na to, že není v první řadě pro vývoj dítěte nejdůležitější materiální zabezpečení, ale navázání vztahu a blízkost. Preference vazby a přijetí je v tomto experimentu jasná a ovlivnila i práci s dětmi v kojeneckých ústavech, kde se odstoupilo od myšlenky, že stačí dítěti zabezpečit teplo a dostatek jídla k jeho vhodnému vývoji. A nezřídka má sociální pracovník v rámci sociálně právní ochrany dítěte možnost pracovat s rodinou, kde jsou děti diagnostikovány s poruchami chování a matka hovoří o tom, že mají kde bydlet a co jíst. Společné aktivity ale odmítá a směrem k dětem prakticky neprojevuje náklonnost.

6 Výzkumy k tématu

Pro zpracování problematiky byly využity poznatky vyplývající především z publikovaných výsledků výzkumu doc. PhDr. Ireny Sobotkové, CSc. v roce 2003. Výzkumu se zúčastnilo 50 pěstounských rodin, z toho 94 přímých účastníků s celkovým počtem 113 dětí v pěstounské péči. Cílem výzkumu bylo vypracovat podrobnou psychologickou studii o fungování pěstounských rodin, ověřit nový model rodinné resilience, odvodit poznatky o funkčnosti rodin a jejich odolnosti, prozkoumat diagnostické možnosti dotazníků (FHI a F-COPES) a formulovat praktická doporučení týkající se odborných psychologických služeb pro pěstounské rodiny. Výzkum probíhal ve dvou fázích. První fáze obsahovala polostrukturovaný rozhovor a vyplnění Škály rodinného prostředí. Druhá pak administraci dotazníků FHI a F-COPES.

Z jejího dlouhodobého výzkumu fungování a odolnosti rodin vyplývá několik závěrů, které byly klíčové pro stanovení výzkumného problému práce. Je to především oblast motivace, kde studie předpokládá „trns motivů“, které vedou k přijetí dítěte do pěstounské péče. Některé jsou vědomé, některé nevědomé. Některí pěstouni si vytváří reaktivní výtvar a zprostředkované dítě vnímají jako osudovou volbu nebo Boží vůli. Problémové rodiny ve výzkumu hovořili o malém množství informací, které dostali, nikterak ale po důkladnějších podkladech nepátrali. Nezájem žadatelů o přesné informace o dětech pak může být signálem pro hlubší rozbor jejich postojů a motivací. Náhradní rodiny využívají pomoc psychologa především v souvislosti s poruchami chování u dětí. Náhradní rodiny nevyhledávají psychologa při zásazích ze strany biologické rodiny, přestože má tato forma péče co nabídnout. Sobotková také hovoří o zátěži, kterou znamená přijetí dítěte do PP pro vlastní děti. Rodiče se musí snažit přirozeně vyvážit vztahy k vlastním i pěstounským dětem i mezi nimi. Při doprovázení pěstounských rodin by se nemělo zapomínat na práci s biologickými dětmi. Stejně tak je nutné získat i podporu širší rodiny. Posledním, velmi zajímavým bodem studie bylo zjištění, že zkušení pěstouni nedoporučují, vyjma specifických příkladů, kontakty s biologickou rodinou.

Další zajímavou studií je práce PhDr. Lenky Průšové (2013), která zkoumala důvody neúspěšnosti NRP. Výzkumným cílem bylo zjistit společné psychologické a sociální rizikové faktory rodin, které nezvládly péči o dítě v NRP. Pro výzkum dané problematiky byl zvolen kvalitativní přístup, doplněný kvantitativními metodami. Průšová použila metodu

polostrukturnovaného rozhovoru s rodinami a analýzu spisové dokumentace. Základem výzkumného souboru byly rodiny, které přijaly do své péče dítě nebo děti a později jej umístily do ústavní výchovy. Ve druhé skupině výzkumného souboru jsou pak děti, které byly umístěné zpět do ústavní výchovy v době před ukončením povinné školní docházky. Výzkumu se zúčastnilo celkem 30 dětí z 29 náhradních rodin. Z celkového počtu náhradních rodin bylo 6 osvojitelských rodin a 23 rodin pěstounských. Dle výzkumu lze úspěšnost dětí v NRP predikovat za předpokladu následujících pravidel:

- výběru vhodné rodiny ke konkrétnímu dítěti („vhodné dítě do vhodné rodiny“),
- přijetí pěstouna biologickým rodičem dítěte,
- nepřijímat více dětí do rodiny v krátkém časovém sledu,
- o rodičích dítěte mluvit co nejdříve, netajit, nezastírat skutečnosti,
- vždy se vyjadřovat o rodičích velmi slušně a s nadějí,
- dítě, které je v rodině integrované a citově dobře přijímané, pravdu o svých biologických rodičích přijme.

Mezi důvody, které vedly k vrácení dítěte z NRP do ústavní péče se objevuje nepřijetí dítěte rodinou nebo sourozenci, nezvladatelnost, útěky nebo kombinace některých důvodů. Došlo i k případům návratu z PP kvůli destruujičím zásahům ze strany biologických rodičů. Součástí práce byl také výzkum v dokumentaci dětí v diagnostickém ústavu v Dobřichovicích. Šetření proběhlo na vzorku dětí, které byly před ukončením povinné školní docházky vráceny do ústavní péče. Orientační šetření proběhlo i v diagnostických ústavech v Hradci Králové a Plzni. Dle tohoto výzkumu hovoří Průšová o tom, že každý rok je z náhradní rodiny vraceno 10% dětí. V rámci dalšího soustavného sledování jevu ve Středočeském kraji od roku 2006, popsala důvody, které rodiče uvádějí, že vedly k návratu dětí z NRP. Nejčastěji hovoří o nenavázání citového pouta nebo o poruchovém chování svěřeného dítěte spojeném s krádežemi, útěky nebo vyhledáváním sexuálních kontaktů. Jako výrazný důvod se jeví nepřijetí dítěte ostatními dětmi žijícími v rodině.

Další výzkum MPSV (Ptáček, Kuželová, & Čeledová, 2011) se zaměřil na specifické potřeby dětí v NRP a jejich prospívání v této formě výchovy. Výsledky ukazují, že více než polovina dětí v PP přichází z dětského domova a téměř čtvrtina dětí v dětských domovech byla z pěstounské péče vrácena. Zajímavá je také statistika, že 35 % dětí v dětských domovech vystřídaloby pobyt ve 2 – 4 zařízení.

Mezi nejzajímavější nové monografie, které se dotýkají pěstounské péče, patří *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči* (Vágnerová, 2012). Titul se zabývá problematikou náhradní rodinné péče z pohledu rodičů i dětí. První část je věnována postojům dospělých lidí k rodičovství, druhá část popisuje průběh jednotlivých fází psychického vývoje a jejich možné ovlivnění rodiči. Na půdě Univerzity Palackého v Olomouci vznikl výzkum *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti* (Sobotková & Očenášková, 2013), což je první studie věnující se generaci dětí, které vyrostli v pěstounské péči. Cílem výzkumu bylo porozumět osobní zkušenosti dospělých osob vychovávaných v dlouhodobé pěstounské péči a zjistit jejich názory na význam biologické a pěstounské rodiny v jejich životě. Do výběrového vzorku byli zahrnuti dospělí, kteří prošli pěstounskou péčí v České republice. Výzkumu se zúčastnilo 37 žen a 13 mužů ve věku 18-48 let. Data byla nasbírána pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Závěry výzkumu hovoří o hodnotě psychologického rodičovství, jako o důležitější vztahové komponentě než je hodnota rodičovství biologického. Poukázal na rizika spojená s nekritickým prosazováním styku biologických rodičů s dětmi v pěstounské péči, stejně jako na potvrzení teze Z. Matějčka o potřebě stálého a citově naplňujícího prostředí pro zdravý vývoj dítěte, což může pěstounská péče poskytnout.

Organizace Lumos vydala studii *Průzkum mezi pěstouny na přechodnou dobu* (2015). Hlavním posláním organizace je změna systému péče o dítě a především deinstitucionalizace. Výzkumem chtějí změnit pohled veřejného mínění na institut pěstounské péče na přechodnou dobu, který je dle jejich názoru spojován především s peněžní motivací. Organizace připravila dotazník, který vyplňovali pěstouni na přechodnou dobu v sedmi krajích. V krajích zahrnutých do průzkumu působili k 5. 6. 2015 celkem 254 pěstouni na přechodnou dobu, což představovalo 61 % ze všech 415 pěstounů na přechodnou dobu působících v ČR k 5. 6. 2015. Výsledkem bylo zjištění, že před začátkem výzkumu bylo pouze 14% pěstounů nezaměstnaných, z toho dlouhodobě 3% a 90%. V průměru pak mají nějaké dítě v péči přibližně 90% času. Zajímavá je také informace, že pěstouni na přechodnou dobu mají v průměru vyšší dosažené vzdělání než česká populace ve stejném věku (35 až 64 let).

Některé zahraniční studie se často zmiňují o zdravotním stavu dětí v pěstounské péči, především v jakém do ní vstupují. Americká akademie pediatriů ve své studii (American Academy of Pediatrics, 2015) uvádí, že více než 70% dětí v pěstounské péči v USA bylo

v minulosti zneužíváno a více než 80% bylo vystaveno různým formám domácího násilí. Akademie proto uvádí souvislost mezi touto statistikou a psychickými a vzdělávacími problémy. Trauma v dětství souvisí s emocionální nevyrovnaností, agresivitou, hyperaktivitou a poruchami soustředění a pozornosti.

Další americká longitudiální studie (English, Thompson, & Roller White, 2015) pak popisuje rizikové prostředí, které vede k umístění dítěte mimo rodinu. Výzkumníci použili metodu sekundární analýzy dat ze studie LONGSCAN (Longitudinal Studies of Child Abuse and Neglect) u 1354 dětí. Mezi dva nejvíce ohrožující faktory pak zahrnuje nedostatek sociální podpory a nedostatek lékařské péče. Dalo by se to snad přirovnat ke zkušenostem ze sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, kde právě izolované rodiny, s minimální podporou rodiny nebo okolí, propadávají síti sociálních služeb, a nejsou schopné zabránit odebrání dítěte. Stejně tak nedostatečná docházka k lékaři je jeden z nejčastějších důvodů pro řešení sociálně právní ochrany dětí.

7 Výzkumný problém, cíle výzkumu a výzkumné otázky

V předchozí části práce bylo shrnuto, nebo alespoň naznačeno, jakým směrem se ubírá pěstounská péče v realitě České republiky. Tento teoretický nástin je základ výzkumu, který byl proveden za účelem této práce. Jeho záměrem, jak napovídá samotný název práce, je sledovat předem určené psychologické aspekty, které se pojí s pěstounskou péčí.

7.1 Výzkumný problém

Pěstounská péče je v současné době preferovanou a podporovanou formou náhradní rodinné péče. MPSV pracuje na rozvoji pěstounské péče na přechodnou dobu, kraje pořádají dny otevřených dveří s diskuzemi na téma pěstounské péče. Je podporována soukromými firmami, za všechny např. finanční skupinou J&T projektem „Hledáme rodiče“, nebo organizací LUMOS založenou britskou spisovatelkou J. K. Rowlingovou. Z pěstounské péče je celospolečenské téma, které láká širokou skupinu lidí, kteří přicházejí se zájmem podpořit, nebo přímo pomoci dítěti. Každý zájemce o tuto formu NRP se zapojuje s jinou motivací a jinými představami. Z mé zkušenosti jsem narazil na velkou skupinu pěstounů, kteří se stali velkými oporami nejen svěřených dětí, ale často i biologických rodin těchto dětí. Pěstouni, kteří měli zájem se rozvíjet a potřebu být tu pro děti. Přes všechnu přípravu a vzdělávání pěstounů ale stále dochází k tomu, že se děti z pěstounských rodin vracejí, nebo putují do jiných. Zkušenosti ze spolupráce s velkým dětským centrem v Pardubickém kraji ukazují, že se do tohoto zařízení pro děti vyžadující okamžitou péči dostávají děti z pěstounských rodin, ve kterých byly týrané, nebo jinak zneužívané. Ani připravená pěstounská rodina nedokáže často napravit deprivace vzniklé v původní rodině nebo ústavní výchově, často je i zhorší.

Výzkum cílem je snaha **zjistit, co mohou být rizikové faktory při přijímání dětí do pěstounské péče, jaké jsou jejich projevy a co pomůže budovat nebo naopak zhoršuje budování vzájemného vztahu, důležitého pro navázání se přijatých dětí na pěstounskou rodinu.** A to nejen na rodiče, ale i na jejich biologické děti a širší rodinu. Myslím, že v dalším rozvoji podpory pěstounské péče by se právě například na biologické děti pěstounů nemělo zapomínat, protože jsou důležitou součástí rovnice, která má vést k optimalizaci stavu přijatého sourozence, který přichází s nejasnou historií, zátěží a zkušenostmi.

Z tohoto nástinu pak vycházejí mé výzkumné otázky: *Jaké je motivace ke vstupu do pěstounské péče? Jaký je rozdíl mezi očekáváním a realitou pěstounské péče? Jaký vztah mají pěstouni k biologické rodině svěřeného dítěte? Jaké je doporučení pěstounů na základě vlastních zkušeností?*

7.2 Metodologie výzkumu

Ke zpracování praktické části bakalářské práce byl použit **kvalitativní typ výzkumného šetření**, metodou polostrukturovaných rozhovorů. Výzkumný postup by se dal přirovnat k fenomenologickému přístupu (Hendl, 2005). K rozhovorům byli pozváni respondenti z Klubu pěstounů organizovaného Střediskem náhradní a rodinné péče a pěstouni spolupracující s doprovázející organizací DOMUS – Centrum pro rodinu při naplňování Dohody o výkonu pěstounské péče.

Kvalitativní výzkum se postupem času vyvíjel, ale trvalo delší dobu, než získal své rovnocenné postavení ve výzkumu v sociálních vědách. Můžeme ho definovat různými způsoby, například negativisticky, jelikož se výsledků nedosahuje pomocí statistických metod (Hendl, 2005). V typickém případě jsou vždy zvoleny výzkumné otázky, které se mohou během výzkumu proměňovat, a proto je tento typ považován za pružný typ výzkumu. Výzkumník vždy vyhledává a analyzuje informace. Kvalitativní výzkum se provádí pomocí dlouhého a intenzivního kontaktu, sběr dat a jejich analýza probíhá v delším časovém horizontu. Výhodou tohoto výzkumu je získání hloubkového popisu (Hendl, 2005). V kvalitativním výzkumu můžeme použít několik metod, například metodu pozorování, rozhovorů (interview) nebo analýzu dokumentů (Hendl, 2005).

Dotazování zahrnuje různé typy rozhovorů, dotazníků a testů, přičemž známe dvě krajní formy, kdy na jedné straně jsou to dotazníky s pevně danou strukturou a uzavřenými otázkami, na straně druhé to jsou volné rozhovory, jejichž struktura není předem dána. Střední cesta, v podobě polostrukturovaného dotazování, se vyznačuje velkou pružností celého procesu získávání informací (Hendl, 2005).

7.3 Metody sběru dat

Polostrukturované dotazování vyžaduje oproti nestrukturovanému dotazování náročnější přípravu. Důležité je vytvoření určitého schématu, které bude specifikovat okruhy otázek, na které se budeme respondentů ptát, je možné zaměňování pořadí a upravování připravených okruhů a otázek. Výzkum můžeme provádět ve standardizovaném prostředí jako například kancelář, nebo můžeme tuto metodu využít v různorodém prostředí, jako jsou například kavárny aj. Při sběru dat je možné využít pomůcky, jako jsou třeba záznamové archy. Výhodou této metody je, že můžeme pokládat doplňující otázky a tím můžeme dosáhnout lepší přesnosti. Metoda má ale i své nevýhody, i když jich není hodně. Jedná se například o to, že tazatel neudrží závaznou strukturu (Miovský, 2006).

Rozhovor s pěstouny vycházel z výzkumných otázek a zaměřil se na zhodnocení toho, nakolik se představy před přijetím dítěte liší od reality, a dále na zjištění motivace rodin, které se staly pěstounskými. Připravený rozhovor má kromě krátké anamnestické části čtyři okruhy, kde každý obsahoval několik otázek.

První okruh byl zaměřen na hledání motivace k náhradnímu rodičovství, druhý na komparaci představ a očekávání s realitou, třetí na popsání vztahu v rodině a konečně čtvrtý cílil na zhodnocení rozsahu podpory a předání zkušenosti potencionálním zájemcům. Rozhovor, tak jak byl připraven pro testování, je připojen jako příloha práce.

Celý rozhovor byl v pilotním testování zkoušen se sociálními pracovníky, kteří s pěstouny pracují, a několik otázek bylo na jejich doporučení vynecháno, některé naopak přibýly.

7.4 Výběr výzkumného souboru

Respondenti byli pro výzkum vybráni metodou záměrného výběru. Základní populací pro výběr souboru byli pěstouni na dlouhodobou pěstounskou péči. Díky pracovním kontaktům na organizace pracující v rámci NRP byli pěstouni s nabídkou rozhovoru pro účely bakalářské práce seznámeni během pravidelného školení krátkým představením projektu ze strany vyhodnocovatele. Následný kontakt probíhal za pomoci vedení zařízení, ze kterého pěstoun přicházel. Rozhovory probíhaly v sídle organizace, která s pěstouny spolupracovala, tedy v místě, které dobře znali. Po představení projektu a etiky výzkumu byl navržen časový rámec rozhovoru. Účastníci výzkumu byli motivovaní a snažili se o velkou míru spolupráce. Rozhovory byly vedeny v průběhu roku 2015.

7.5 Etika výzkumu

Při sběru dat byl uplatňován princip dobrovolnosti a anonymity, což bylo zmíněno při představování projektu i před samotným rozhovorem. Všichni účastníci před samotným začátkem dotazování udělili souhlas s natáčením rozhovoru a jeho použitím. Dva respondenti se na anonymitu výzkumu dotazovali ještě během rozhovoru, především ve chvíli, když začali hovořit o informacích, které se velmi osobně dotýkali projevů svěřených dětí.

7.6 Metody analýzy a zpracování dat

Rozhovory byly nahrávány pomocí aplikace v mobilním telefonu. Po přenesení dat do počítače proběhla doslovná transkripce. Rozhovor s první respondentkou je ve formě přílohy součástí práce. Text se zpracoval na základě obsahové analýzy, pomocí otevřeného kódování. Nahrávky byly po transkripci smazány.

7.7 Charakteristika výběrového souboru

Ve výběrovém souboru se ocitly výhradně ženy, které se v současné době věnují pěstounské péči.

7.7.1 Respondent 1

Pěstounka (44 let) žije s manželem (43) 20 let. Biologický syn (21) s rodinou již nežije, dcera (7) je v první třídě. Má dvě přijaté dcery (6 a 3). Starší přišla ve věku 10 měsíců, mladší ve věku 3 měsíce. Respondentka pracovala jako manažerka, po zdravotních problémech zaměstnání zanechala. Byla delší dobu hospitalizovaná v nemocnici, po návratu následovalo těhotenství s biologickou dcerou a zájem o pěstounskou péči. Nyní studuje sociální práci a organizuje dobročinné sbírky pro děti ze znevýhodněného prostředí. Starší přijatá dcera byla pro účely práce nazvaná Barbora (Tabulka 5), mladší Veronika (Tabulka 6). Biologické děti pak Lukáš a Lída. Podrobné faktografické údaje o přijatých dětech jsou ve formě tabulky k nalezení v přílohách.

Tabulka 1: Rodina č. 1

Délka PP	5 let
Počet vlastních dětí	2
Počet přijatých dětí	2
Počet přijatých dětí celkem	2
Počet členů rodiny v současné chvíli	5 (pěstounka, pěstoun, vlastní dcera, 2 přijaté dcery)

7.7.2 Respondent 2

Manželský pár, rozhovoru se zúčastnila pěstounka (52 let). S manželem (53) žije 12 let. Oba dva jsou rozvedení a mají z předchozích manželství po dvou dětech, které jsou dospělé a nebydlí s nimi. Společně mají dceru (10). Svěřená dcera (7) přišla do rodiny před šesti lety, nyní chodí do první třídy. Rodina se připravuje na přijetí ročního syna. Respondentka v současné chvíli nepracuje, manžel je manažer ve výrobní společnosti. Tabulka podrobně popisující současnou situaci přijaté dcery, pro účely práce nazvané Marta (Tabulka 7), je součástí přílohy.

Tabulka 2: Rodina č. 2

Délka PP	6 let
Počet vlastních dětí	1 společná dcera (pěstoun i pěstounka mají po dvou dospělých dětech z prvních manželství, které s nimi nebydlí)
Počet přijatých dětí	1
Počet přijatých dětí celkem	1
Počet členů rodiny v současné chvíli	4 (pěstounka, pěstoun, vlastní dcera, přijatá dcera)

7.7.3 Respondent 3

Pěstounka (55 let) žije se svým manželem (53) 37 let. Manželé mají pět dospělých biologických dětí, spolu s nimi žije pouze nejmladší dcera. Pěstouni jsou 30 let a v péči měli sedm svěřených dětí, pět s nimi stále žije. Pěstounka pracuje jako lektorka vzdělávání pěstounů, manžel je zaměstnanec Akademie věd. Aktivně se hlásí ke katolickému vyznání.

Tabulka 3: Rodina č. 3

Délka PP	30 let
Počet vlastních dětí	5
Počet přijatých dětí	5
Počet přijatých dětí celkem	7
Počet členů rodiny v současné chvíli	8 (pěstounka, pěstoun, vlastní dcera, 3 přijaté dcery, 2 přijatí synové)

Pro přijaté děti jsou pro účely práce použita tato jména (řazeno dle věku): Adam (Tabulka 13), Daniela (Tabulka 8), Eva (Tabulka 9), Gabriela (Tabulka 10), Hana (Tabulka 14), Tomáš (Tabulka 11), František (Tabulka 12). Tabulky, které podrobně popisují jejich faktografické údaje, jsou součástí přílohy.

8 Analýza dat a interpretace výsledků

V kapitole, která se věnuje analýze dat a interpretaci výsledků, shrneme již konkrétní odpovědi jednotlivých respondentů na otázky i dotazníku. Přestože se jedná o velmi malý soubor, dochází ve výpovědích k určitým podobnostem, které volají po dalším zkoumání. Na každou položenou výzkumnou otázku bude odpovězeno všemi respondenty a jejich názory analyzovány. Celá analýza je shrnuta do čtyř okruhů dle výzkumných otázek. Jednotlivé okruhy jsou zahrnuty do názvů kapitoly, kategorie jsou v textu podtržené a **subkategorie** jsou ztučněné.

8.1 Analýza vztahující se k motivaci

První kategorií, která se vztahovala k motivaci respondentů pro vstup do pěstounské péče, bylo jejich vlastní zhodnocení a pohled na možné motivy. Dvakrát se opakoval výrok o **potřebě velké rodiny**, stejně jako **vzor z rodiny** a **potřeba pomoci**. Zde hovoříme o veřejných motivech. Respondetka 1 dokázala v průběhu rozhovoru své motivy více rozvést a sama je pojmenovala a rozlišit jako motivy veřejné a skryté: „*Ale upřímně, tím, že jsem začala terapeutický výcvik, jsem zjistila, že tohle, co říkám jako takovej ten obecněj a veřejnej důvod (nechceme vychovávat jedináčka), a že to byl důvod jeden z dalších. V podstatě to samotný, že nad tím člověk vůbec začne přemýšlet, když to řeknu obecně, tak nějaká **kompenzace nějakých výčitek svědomí**. Z dřívějšíka. Takže jsem si přišla na to, že ten prvopočátek byl vlastně úplně kvůli něčemu jinému“*

U respondentek 2 a 3 můžeme pozorovat přiznání se k potřebě velké rodiny a u obou hraje roli vzor příbuzných. Respondetka 3 měla vzhledem k velkému počtu přijatých dětí motivy různé. Zmiňuje **doplnění do vhodné sourozenecké konstelace, přijetí dítěte kvůli udržení sourozeneckých vazeb** nebo přímo **záchrana před osudem**.

R3 „*Možná že mojí hlavní motivací teda je, že nenávidím nespravedlivej život. A to, že nějaký dítě vyrůstá bez rodiny, považuju za nespravedlivej život, za velkou nespravedlnost.*“

Druhá zkoumaná kategorie měla popsat, co respondentům pěstounství přináší. Pěstounky hovořily o pěstounství jako o **velkém přínosu pro vlastní život**. Často jako o **nejlepším rozhodnutí v životě**. Z osobního kontaktu při rozhovoru bylo cítit, kolik rozdílných emocí vlastní pěstounská péče v respondentkách vzbuzuje. Zajímavým poznatkem je, že

respondentky vnímají roli pěstouna jako **možnost pro vlastní seberozvoj**: „*Mě to jakoby hodně posouvá dopředu v tom, že v sobě jako budu věci, který bych nebudovala přirozeně. Nějaký sebeovládání. (...) pomáhá mi to, že se to učím u těch přijatejch holek, a pomáhá mi to, že v podstatě stejně potom přistupuju i k vlastním dětem (...) Že vím, že jsou věci, který zkrátka nejsou černobílý. A vnímám to tak, že je to opravdu to nejlepší rozhodnutí, které jsme v tom životě udělali.*“

Jedna z pěstunek také přiznává motivaci ve formě „**zaplnění prázdného místa**“ po smrti blízké osoby: „*Zemřela mi matka, já jsem na ni byla těžce fixovaná, takže zaplnit to prázdné. A Pomůžeme dalšímu*“. Sama o sobě by takováto motivace mohla být vnímána jako pro dítě ohrožující, pěstounka mimo to zmiňuje i další přínosy: „*Chtěli jsme prostě pomoc, no. Já miluji děti...kontakt s nimi*“

Za třetí kategorií stála snaha zjistit, zda pěstounky nemohou být motivované znalostí poměrů v ústavní péči v České republice. Přestože ani jedna z pěstunek **nepotvrdila zkušenost s ústavní péčí v České republice**, zazněli i názory právě na zmiňovanou ústavní péči: „*Ten dětský domov, vždycky když jsme okolo něj jeli, tak jsem si říkala kolik je tam dětí a nikdo je nechce*“. „*A v papírech má napsáno, že nezvládá ústavní výchovu. No protože jí to ničilo. Já jsem se byla podívat v tom pokojíku a říkala jsem si, že to je strašný, strašný*“.

Většinou se s ústavní péčí seznámili během prvotních kontaktů se svěřeným dítětem. Některé zkušenosti pak nebyli úplně příjemné.

R1 „*Řeknu na rovinu, že při tom předávání nám bylo spousta věcí zamlčených. Nevím, jestli to pro nás byla taková jako úlitba, nebo aby to pro nás nebylo takový těžký, ale třeba to, že tatínek je Rom, to zkrátka nelze přehlédnout a bylo nám řečeno, že tatínek je takovej vysokej pohlednej švihák.*“

R3 „*Brali jsme si nějakou dobu dva kluky na hostitelku (...) bylo hrozný, když jsme si brali ty dva kluky, začalo to, když jim bylo osm, nakonec čtrnáct a stávali se z nich rok od roku větší frackové. No ale pořád bylo u nich na čem pracovat a bylo mi to líto, že oni pak už šli jen k horšímu, kdežto ty naše naopak k lepšímu.*“

Často uváděnou motivací v odborné literatuře bývá vzor v okolí nebo v rodině. A právě možnost motivace v podobě vzoru z blízkého okolí bylo téma dalšího okruhu. **Ani jedna rodina neznala další pěstouny ve svém okolí. Vzory čerpali v rodině (matka, bratr).** S dalšími pěstouny se seznámili při hledání nových informací.

R1 „V Plzni probíhalo první setkání pěstounů (...) jsem napsala paní T., jestli se můžeme s manželem zúčastnit, že nás zajímají tudy věci a oni nás normálně pozvali a tam bylo tehdy asi normálně dvacet pěstounů a každý tam nějak povídal ten svůj příběh. My jsme si tam teda vytipovali tři rodiny, kde nás ty rodiny něčím zaujaly, byli něčím výjimečný a bylo to hlavně v tom negativním slova smyslu.“

V páté zkoumané kategorii pěstounky vyjadřovaly názor na největší přínos pobytu dítěte v PP. Hovoří o možnosti předat **vzor fungující rodiny** a jako důležitý vidí **pocit bezpečí**. Což je v podstatě parafráze výsledků výzkumu Sobotkové a Očenáškové v návaznosti na Matějčka a jeho tezi o potřebě stálého a citově vřelého prostředí pro zdravý vývoj dítěte: „Hlavně asi pocit bezpečí, jasně že se něco naučej a zvýší se jim sebevědomí a tak, ale to, že mají někoho svého, že mají takovou tu základnu, ze které se mohou rozvíjet, je to nejdůležitější. (...) Každá takováhle malá radost, když se to dítě někam posune. To je to ono. To je totiž i znamení toho, že to dítě je ke mně připoutaný, v bezpečí a svobodný k tomu se posunout dál“.

V odpovědích často zaznívalo, že pobyt v rodině je především o **sycení potřeb spojených s emocemi, citem a láskou**. V ústavní péči je dle názoru pěstounek dostatečné materiální zabezpečení, ale chybí pocit bezpečí, který je důležitý pro další rozvoj dítěte.

R1 „Když to teda vidím, že ty holky všechny teda, nejen ty přijatý, jsou neustále ve stavu potřeby. Potřebujou si to neustále dávat najevo i tělesně, že k nám patřej a že je to o tom, že já jim to projevuju, ale oni sami přijdou a začnou tě drbat na zádech, nebo já nevím něco a začnou ti dělat radost. Určitě ty vzory a taky to, že se snad tímletem naučí, že nestačí ty svoje děti jenom oblíct, dát jim jídlo a dát je spát, že jo.“

U této pěstounky bychom se mohli vrátit k odpovědi na první otázku, kde hovořila o skrytých motivech, které blíže nespecifikovala. Sama pěstounskou péči z části vnímá jako prostor pro seberozvoj a šanci jak si kompenzovat výčitky svědomí.

R1 „A já dneska hodně stavím i na tý emocionální a citový stránce, když to pak zhodnotím, jak jsem vychovával toho Matyho a co teď dávám těm holkám, tak já vim, že takhle to mělo bejt i před tím.“

V kategorii dotazující se na dobu, po kterou pěstouni čekali, než jim bylo svěřeno dítě, se hledala možná souvislost mezi vstupem do pěstounské péče jakožto snadnější formy osvojení. Jedna pěstounka tuto možnost také naznačuje: „Manžel ze začátku trošičku nevěděl, protože to nikdy neřešil a potřeboval, aby to řešil sám. Ale potom jsme se o tom

bavili, jemu přišlo jako lepší řešení osvojení, ale když jsem si zjišťovala nějaké ty informace, tak jsem zjistila to, že to dítě bude úplně stejně jako v pěstounské péči, jediné co bude jiné, že bude mít jiný rodný list, kde bude mít napsané nás. Ale ještě ke všemu bychom mohli čekat hodně dlouho, protože je spousta bezdětných párů, které čekají taky strašně dlouho, tak proč by dítě měli dát nám“.

Další zkoumání ukazuje rozdíl v tom, jakým způsobem se děti do rodin dostávaly. Pěstounky 1 a 2 se shodují, že příprava, schválení a příchod dítěte do rodiny trval přibližně **jeden rok**. Obě rodiny prošly standardním postupem. U pěstounky 3 je to specifikum, že začínali před třiceti lety a v průběhu pěstounské kariéry „zachraňovali“ děti často takřka z rodiny.

R3 *„Na děti jsme vlastně vůbec nečekali, na některé jsme se vůbec nepřípravili, na některé jsme nestačili připravit ani sourozence (...) zbývalo asi čtrnáct dnů do prázdnin, kdy on by pak musel do toho ústavu, takže my jsme jako říkali, že si o tom musíme promluvit a rozmyslet, ale v podstatě už jsme byli stejně rozhodnutí. My jsme ho jako tedy tehdy přivezli k nám a pak až jako zpětně jsme to museli zařizovat přes úřady, takže tím jsme vlastně přijali první dítě do pěstounské péče. (...) Nám se pak tedy narodila ještě pátá holčička a přišel čas na to pořídit si to miminko, jak jsme si vždycky představovala, a podala jsem si žádost klasickou cestou. No a pak jsme tedy prošli celým tím procesem, ve středu jsme měli takovéto poslední setkání, ve čtvrtek nám volali a v pátek jsme si ji přivezli (...) jednou takhle přijela ta její maminka, že mají exekuci a jestli si tam prý může večer přinést věci, aby jim nezabavili věci, co patří dětem. Tak my jsme řekli, že jo a ona přivedla i to dítě. Bylo jí patnáct a přišla se psem, kočkou, křečkem, rybičkama...“*

8.2 Analýza vztahující se ke komparaci představ a reality

Tato oblast zkoumání byla záměrně vedena jako hloubková analýza projevů dětí a jevů v rodině po začátku pěstounské péče. Příchod dítěte do rodiny je velká zátěž pro všechny zúčastněné a již první dny a měsíce často mají vliv na úspěšnost pěstounské péče

V první kategorii hovořily pěstounky o svých obavách, když přijímaly dítě. Hovořily o **strachu ze zamlčeného zdravotního postižení** nebo o **obavách, zda se mezi nimi rozvine vztah**: „*Úplně upřímně jsem se teda já nejvíce obávala toho, že dostanu dítě, který bude mít nějaký mentální postižení a nebudeme to vědět. A to je zkrátka věc, se kterou já*

ještě neumím pracovat a říkala jsem si, že to samozřejmě jako zvládnou, ale budu mít takovýhle dítě vůbec ráda, jako“?

Častou obavou pěstounů je pak **přítomnost biologických rodičů**. Všechny pěstounky se shodují na tom, že je potřeba s touto obavou pracovat. Veskrze k nim pak zaujímají pozitivní postoj a snaží se pomoci i jim samotným.

R2 *„Matka se jakoby rok stranila. Ona chodila na OSPOD se ptát jak se malá má, jak prospívá. Já jsem tam posílala fotky a tak. A ona hledala v sobě sílu, aby se mohla s tou malou setkat. Já jsem jí poslala po sociální pracovníci číslo, aby mi zavolala, až bude chtít, že není problém malou kdykoliv vidět. Viděli jsme se u soudu a už tenkrát jsem si o ní udělala obrázek, že to musí být dobrý člověk, protože ona mi takhle přes celou tu soudní síň potichu říkala „Děkuju“.*

Mohli bychom říci, že důležitou součástí úspěšnosti pěstounské péče je **dostatek informací** o přijímaném dítěti a zhodnocení vlastních sil.

R3 *„Tak já to mám u svých dětí, já jsem věděla, že mám dvě neslyšící a jedno nevidomý, že jo. Já jsem věděla, že to nebude sranda, dítě agresivní s afektivními atakama taky nebyla procházka růžovou zahradou, jenže to není to důležité. Jsou to fakta, se kterejma se prostě pracuje“.*

Mimo samozřejmých obav bylo s pěstounkami hovořeno i na téma očekávání a konkrétních věcí, na které se těšili. Pravděpodobně i díky dlouhé přípravě pěstounky **neuváděli konkrétní představy**, neidealizovali si budoucnost a těšili se přímo jen na nového člena rodiny: *„To je jasný, že jsme se těšili, ale nedokážu ti říct jako konkrétní věc. Že bychom se těšili, že si bude mít Tereška s kým hrát, to my jsme se snažili vždycky, aby byla v kolektivu, co máme kolem sebe přátele, co mají taky děti, takže to jako nebylo. Fakt jako nic konkrétního“.*

Přestože každá pěstounská rodina prochází dlouhou přípravou, stále je nutné mít na mysli fakt, že dítě přichází z cizího prostředí a jeho návyky jsou často naprosto odlišné. Pro celkový rozvoj osobnosti je velmi důležitý kontakt s matkou, nebo jinou blízkou osobou, již od útlého dětství. Dětská centra ani dětské domovy často nedokáží saturovat potřeby umístěných dětí, které jsou deprivovány a přicházejí do rodiny, která je plná očekávání. U dětí útlého věku, tedy do tří let, se deprivace projevuje opožděním celého psychomotorického vývoje. Nápadná je povrchnost a nediferencovanost citů a sociálních vztahů, chudší duševní obzor, nezúčastněná nebo rozmrzelá nálada, nedětský vážný výraz

(Bubleová, 2011). V této kategorii měly pěstounky uvést věci, se kterými po příchodu dítěte nepočítaly a které vnímaly jako problematické. Ve všech případech se respondentky **vyrovnávaly s příznaky deprivace dítěte**.

R1: „*No teda co jsem byla hodně překvapená, a co vim teď, že je standard, nebo že to je většinou standard, že ani jedna z nich neplakaly. Ony neplakaly. Ale mně fakt jako tehdy zaráželo, že nepláče. A Veronika taky ne a to tam byla v tom kojeňáku asi tři měsíce. Třeba u tý Barbory jsem to četla, že je to jako přirozený, že když je tam dýl než rok, že to vzdá*“.

R1: „*Ona zkrátka od té doby, co jsme si ji přivezli, to ji bylo deset měsíců, byla schopná třeba i desetkrát denně masturbovat. A ta byla fakt jako tak vynalézavá. A přestože jsme se jí snažili nějak zabavit, někam směřovat, tak sotva jsi ji nechal minutu bez dozoru, ona měla asi pocit, že se nudí, nebo co, tak jako fakt hned*.“

R3: „*Víte co je nejhorší? Dokad vás to dítě nemá rádo. Protože můžete být jen dalším vychovatel, můžete být už třeba stá osoba v tom jeho životě a jste úplně nedůležitéj. Důležitý je jen ono samo pro sebe. Musí si zajistit svoje bezpečí, svoje práva a to, že vy tam někde na něj čumíte, je mu vcelku ukradený. Ale ve chvíli, kdy se to dítě začne chovat tak, abych ani já jsem nebyla smutné, když se to zlomí, tak je vyhráno. Až to dítě pochopí, že je doma doma*.“

Projevy dítěte po příchodu do rodiny mohou být různé. Některé, které vnímaly jako zásadní pro vývoj jejich vztahu naše pěstounky, byly uvedeny v předchozím bodu. Ve zkoumaném souboru jsou tři pěstounky s celkovým počtem deseti svěřených dětí, proto bude pro vyjmenování konkrétních projevů nejprůhlednější tabulka s výčtem subkategorií.

Tabulka č. 4: Projevy dětí po příchodu do rodiny

Respondentka 1	Barbora	neplakala
		spánek 20 hodin denně
		neudržovala oční kontakt
	Veronika	neplakala
		surová (kousala, štípala)
Respondentka 2	Marta	neustále plakala
		koukala skrz člověka, nereagovala
Respondentka 3	Adam	tichý
	Daniela	nehýbala se
		nereagovala
		odtahovala se vší silou
	Eva	surová (kousala, škrábala, bušila)
	Gabriela	úsmev
		nosila si věci pěstounů k sobě
	Hana	nezjištěno
	Tomáš	zalézání pod stůl
		proměna v "hadráčka"
	František	nadávky

Pěstounky uvádějí celou škálu variabilních projevů dítěte, které odrážejí různé úrovně deprivace. Od **naplňování spánkového deficitu** v bezpečném prostředí: „*Když jsme si ji přivezli, tak prospala asi tři dny, ona spala denně nějakých 18 nebo 20 hodin. Podle mě si potřebovala nějak vnitřně zažít tu postýlku, to svoje místo*“, přes **odmítání a neschopnost kontaktu**: „*Oni ji posadili na stůl, před nás a ona jako kdyby se koukala skrz nás, nevnímala to okolí, nereagovala. Já jsem si říkala, že to snad není možný, mluvila jsem na ni, ona vůbec nereagovala, nic. Bylo vidět jak je zablokovaná, jak odmítá komunikovat s kýmkoliv*“, až po mnohdy **agresivní projevy**: „*Tomáš měl tendenci zalezat pod stůl,*

měnit se v hadráčka, Když jsem ho vytáhla, byl prostě hadrovej. Eva nás prostě kousala, škrábala, bušila. František na nás řval prostě sprostý slova. Gabriela se roztomile usmívala a nosila si naše věci do svého pokoje. To prostě, to jsou jenom různé projevy traumatu, každý to dítě se podle své povahy projevuje jinak.“

Pěstounky měli v šesté kategorii objasnit, co vnímaly jako pozitivní zpětnou vazbu. Otázky mířily na zjištění toho, co jim v průběhu pěstounské péče udělalo radost. Nejčastější odpovědi byly „**malé denní radosti**“: „*To jsou jako takový ty denní radosti, něco řekne jinak, někde z ní vypadne nějaká ptákovina a tak*“. Pěstounky si cení **úspěchů dětí** a toho, že se **posouvají ve vývoji**. Hovoří také o tom, že si cení toho, že svěřené děti **přestaly mít projevy, které měly po příchodu do rodiny**: „*Ona si úplně zgustla na tom, že ti může jako ublížit a to samý těm holkám. S tím jsem měla jako opravdu problém, protože jsem nechápala, jak se to v tom čistém dítěti mohlo vzít a že to je tak, že vidíš, že mu to dělá dobře. A pro mě bylo teda jako potěšení, když jsem si jeden den uvědomila, že už to jako nedělá*“. Důležitý je pro ně také **nekonfliktní vztah s biologickými rodiči** svěřených dětí: „*Pro nás největší radost je, že ta malá je spokojená. Že funguje s náma, že funguje se svejma rodičema, že s nima neřešíme žádný konflikty*“.

R3: „*Bylo jí skoro osm, když k nám přišla, měla praktickou hluchotu, neřekla ani slovo a já jsem měla potřebu ji vzít k manželovi do práce, když řekla první tři slova. Vlastně devítiletý dítě. Ale já jsem byla tak naplněná radostí, protože to znamenalo, že Monika se jednou domluví*“.

Narození dítěte změní řád celé rodiny, znamená změnu celého života. Příchod dítěte do pěstounské péče je složitější v tom, že dítě již přichází s nějakou vlastní historií a je často zatíženo, jak bylo zmíněno výše. Pěstounky v sedmé kategorii hovořily o tom, co pro ně a rodinu bylo v této chvíli nejobtížnější. Mimo zvyknutí si na **nestandardní projevy dětí**, které byly již popsány, zmiňovali **změnu režimu**: „*V tom ústavu je vše samozřejmě přesně na hodiny. V osm snídaně, v deset svačina. Naučit to dítě, že v té rodině je to jinak. Že se prostě třeba jí o hodinku dýl, aby se prostě přizpůsobilo tomu režimu rodiny*“. Jako velmi závažný fakt považují všechny tři pěstounky i **nárůst stresu z přebrané veliké odpovědnosti za svěřené dítě**: „*Je to úplně jiný, než když porодиš vlastní dítě. Ty máš zodpovědnost vůči státu, vůči biologickým rodičům, vůči těm dětem samotným a já vim, že budu vypadat paranoidně, ale já jsem chodila kontrolovat v noci, jestli dechává. A pak když ti spadne z houpačky, tak s vlastním bych na pohotovost kvůli tomu nejela, s ní jsem jela*

okamžitě (...) Tvrdila jsem, že není rozdíl (mezi vlastním a přijatým dítětem), naopak dneska říkám, že v tom je rozdíl. Třeba v tom co jsem říkala před tím, že u toho vlastního dítěte nemáš tolik strachu jako u toho přijatého. A dneska jsem si vědoma toho, že si musím daleko více hlídat tu vlastní, abych ji jako nezanedbávala“.

Další otázky cílily na zjištění nutnosti podpory rodiny. Všechny respondentky uvádějí, že jsou velmi vděčné za **pomoc celé rodiny**, bez které by situaci zvládaly hůře. V odpovědích můžeme vidět názor, že je potřeba **situaci probírat i se širší rodinou**, protože jejich pomoc, nebo alespoň neodmítání přijatých dětí, je v tomto procesu velice důležité. Pěstounky ocenily také pomoc ze strany jiných pěstounů.

R1: „*Všichni pomohli. Jo, opravdu. My jsme to netajili, my jsme je na to připravili, od té chvíle, co jsme se tak rozhodli. A co bylo teda důležitý, my jsme na to chtěli slyšet názor našich rodičů“.*

R3: „*Tak určitě manžel, teď taky P. (nejstarší biologická dcera), ale i ta nejmladší biologická dcera. No potom mám kamarádku, která je moc prima, taky je náhradní maminka, pak mám kamaráda, taky je to náhradní tatínek. To jsou takový moji blízký lidi“.* Pěstounky zmínili také roli doprovázejících organizací, které často ještě v době, kdy začínaly, nefungovali. Dnes je vnímají jako funkční model podpory a doprovázení.

V otázce o představách o budoucnosti svěřených dětí můžeme u zkoumaného vzorku vidět veliký rozptyl odpovědí. Od obecných názorů o **podpoře v dalším životě**, ke konkrétním **představám o profesním zaměření**: „*No protože dělá už od čtyř let balet a díky testů, které jsme si nechali dělat, víme, že má nadprůměrné IQ, je to takový to učenlivý dítě, který všechno hned ukládá do hlavy, nemusí se dlouze učit, takže si myslím, že po tutý stránce propluje životem úplně v pohodě (...) Moje představa je, že by si udělala nějakou DAMU nebo tak něco“.* První respondentka se v této odpovědi opět vrací ke své skryté motivaci, když hovoří o tom, že se na nejstarším dítěti snažila realizovat a kompenzovala si u něj své nedostatky, což vedlo k problémům v jeho dospělém životě. Tomuto se chce nyní vyhnout: „*U nich vím, že si tam nebudu kompenzovat nějaký svoje nedostatky, co jsem nedosáhla, ale pro mě je důležitý, aby byly spokojený a aby měly zdravý sebevědomí. Protože vím, že u Lukáše jsem to přepískla“.*

V odpovědích zaznívají hesla o **doprovázení, podpoře a velké rodině**. Děti nejzkušenější pěstounky začínají o své budoucnosti hovořit sami. Můžeme předpokládat, že právě u této

pěstounky, která měla často zdravotně postižené děti, bude potřeba delší podpory, i po skončení pěstounské péče, největší.

R3: „Byla jsem s Danielou u doktora, říkali mi, co všechno s ní mám dělat a když jsme pak odešli tak mi říkala - Až já budu sama, já nebudu rozumět. Až já bych měla dítě, já bych se o něj nemohla starat, já bych nevěděla, co doktorka říkala. A tak tam byla a plakala doma a ta její sestra biologická jí říkala, ale ty nebudeš nikdy sama, ty máš přeci mě. A to je myslím klad velký rodiny, protože oni samozřejmě vyšetřují, jestli brzo neumřu (...) Ale jako že to, že tady ty jednoduchý děti může někdo snadno zneužít, to je jako jedna z obav“.

8.3 Analýza vztahů k biologické a pěstounské rodině

Tento okruh mapuje nakolik příchod, nebo již příprava na příchod dítěte do pěstounské péče, působí na vztahy v rodině. Zároveň se ptá po významu, který pro svěřené děti a pro pěstouny má biologická rodina.

V první kategorii bylo zjišťováno, zda rozhodnuté vzít si dítě do pěstounské péče probíhalo ve shodě partnerů. Pěstounky se shodují na tom, že rozhodnutí vzít si do péče dítě **bylo** (a mělo by vždy být) **v souladu s přáním manžela**. Všechny respondentky **zahrnuly do rozhodování i širší rodinu**: „Sešli jsme se celá rodina, kulatý stůl, tak to u nás funguje, nemáme rádi hranatý stoly (smích). Řekli jsme jim, co jsme vymysleli, proč jsme to vymysleli a chtěli jsme znát jejich názor“. V případě nejzkušenější respondentky došlo k situaci, kdy manželovi rodiče nechtěli kvůli špatným zkušenostem navázat vztah s romskými dětmi.

R3: „Já bych do toho nikdy nešla bez manžela. Já jsem chtěla dítě daleko dřív, než jsme si vzali Danielu a manžel řekl ne, že na to není vhodná doba, tak jsme počkali“.

Vstup do pěstounské péče může změnit pohled na celou rodinu zvnějšku. Otázky se ptaly po zkušenostech z přijetí okolí po začátku pěstounské péče. Pěstounky **nemají vyloženě špatné zkušenosti s reakcemi okolí** po přijetí dítěte. Většinou hovoří o tom, že se s tím nikterak **netajily**: „My jsme otevřený. Když se někdo zeptá, já jsem se nikdy netajila, že Sárinka je malej pěstounek, ví to prostě všichni. A všichni na ní reagují pozitivně, žádný negativní reakce nejsou, ani ve škole“. Jako důležitá může být brána informace o tom, jak zkušené pěstounky s dětmi o přijetí hovořily. Je nutné o tom mluvit přirozeně a včas. Díky

tomu se dá předejít nepříjemným zážitkům z konfrontace s realitou podanou cizím člověkem.

R1: „*Tak ta Barbora zkrátka na tohle byla připravená a opravdu, fakt se to stalo. V té školce, druhý týden co byla ve školce, tak tam jí kamarád řekl, ty ale nejsi jejich. Ona mu řekla, ale já jsem jejich, jen mám ještě jednu maminku a tatínka. Takže ona ho zkrátka v podstatě uzemnila a kluk to měl vyřešený*“.

O horších zkušenostech hovoří nejzkušenější pěstounka. Reakce okolí odrážejí to, že do pěstounské péče přijala romské děti. Pěstounka reflektuje také své postavení v malé obci, kde byla rodina vždy vnímána jako jiná – manželé od raného věku, hodně dětí, málo peněz.

R3: „*Daniela je Romka a jela s ní někde v autobuse a pak mi vyprávěla, že se Daniela otřela o nějakou paní a ta začala křičet, že by všichni ti cikáni měli skončit v plynu a takovýhle. (...) Tak jsem tenkrát držela Terezku v náruči a plakala jsem nad ní, že ji nedokážu ochránit od zlejších lidí. To byl jako takovej strach o budoucnost jejich*“.

V dalším tématu měly pěstounky popsat vztah mezi přijatým dítětem a rodinou. Nejčastěji, ve dvou případech, jej popisují velmi stručně jako **zdravý**. Velmi oceňují to, že i **biologické děti berou přijaté do rodiny a navzájem si pomáhají**.

R2: „*Když nastane nějaká situace, že by jedna měla být ohrožená, tak ta druhá se postaví vždycky na její stranu. A i v Praze na tom posledním školení si toho všimla ta psychologka, že ta dcera to má k Martě, takovej ten ochranný vztah*“.

R3: „*Tuhle mi zastavila jedna paní, kterou znám od vidění a ona mi říkala, že jela s holkama mejma autobusem a já jsem jako čekala, co bude a ona že jsou skvělý, že jsou na sebe tak hodný. Tak asi ty holky taky proměňují to vnímání lidí kolem sebe, protože oni jsou hodný, hezký, staraj se o sebe navzájem. Vždycky se staraly. (...) Mám je prostě všechny ráda*“.

Čtvrtá kategorie se zaměřuje na pohled pěstounů na biologickou rodinu svěřených dětí. Pozice biologických rodičů je jednou z největších obav začínajících pěstounů. Zákon hovoří velmi jasně o jejich právech a povinnostech pěstounů vůči nim. Nedobře vedené doprovázení rodiny vede někdy i k zmatení rolí pěstounů, když si například prarodiče, odmítající kontakt s rodiči svých vnoučat, nechávají roli a oslovení „máma a táta“. Někdy naopak dochází k nucenému setkávání dětí s rodiči s patologickou minulostí, které nemá pro dítě žádného významu, spíše naopak.

Všechny dotazované pěstounky se svými svěřenými dětmi **o situaci hovoří** a považují to za velmi nutné.

R1: „Mluvíme s nimi o tom od malička, i když ta Veronika to úplně nemusí chápat, protože je ještě malá, tak o tom mluvíme automaticky, protože tvrdím to, že pokud je to přirozený vývoj a přirozená cesta, po které jdou, tak pro ně není překvapení, když jim ve školce děti řeknou, ale ty nejsi jejich“.

R3: „Oni to vědí vesměs, protože k nám přišli jako starší. Vědí to všichni, bavíme se o tom, tak jak oni se o tom bavit chtějí. Terezce jsem teď pomohla na Facebooku najít její biologickou sestru, protože ona chtěla vědět něco o svých biologických rodičích, ona je teda jediná, která neví nic, ale vidět je nechce“.

Zajímavé jsou pak i související situace, ve kterých děti přemýšlejí o svém postavení v rodině.

R2: „Koukali jsme na video, jak jsem těhotná a mám nějaký fotky i z porodního sálu. A pouštěli jsme to, byl u nás někdo na návštěvě. A ona mi seděla na klíně a povídá, jestli byla taky u mě v bříšku, tak jsem jí řekla, že ne, že byla u mamky Šárky v bříšku.“

Další otázky opět souvisely s biologickými rodiči v životě dítěte a o možnostech jejich vzájemného kontaktu. Přestože pěstouni vnímali jejich pozici před příchodem dítěte do rodiny jako nebezpečnou, obávali se jí, v současné chvíli je dokáží **respektovat** a často se snaží **pomoci i přímo jim** samotným. Četnost kontaktů je uvedena ve faktografické tabulce u každého dítěte v charakteristice výzkumného souboru. Kontakt, pokud je o něj ze strany rodičů a dětí je zájem, probíhá a pěstouni mu nijak nebrání. V konkrétním případě naší druhé zkoumané rodiny dokonce vznikl mezi pěstounkou a biologickou matkou přátelský vztah. Svěřené dítě k biologické matce jezdí na víkendy, společně oslavují narozeniny. Podobný vztah mají i k biologickému otci.

R2: „Marta chodí v úterý a ve čtvrtek na balet, tatínek se tam přišel podívat, pak jsme s ním seděli v restauraci. Ten mě adoptoval jako svou matku. Ten mi hlásí, kam jede, kdy přijede a jestli už má práci a co má za problémy, jo. Byl ve vězení, tak jsme za ním byli dvakrát na návštěvě. My se jim snažíme vyjít maximálně vstříc“.

R3: „Je to asi mojí osobností, protože já mam ty rodiče taky v podstatě ráda. Ted' už jsme na tom tak, že už by některý mohli být pomalu moje děti. Mám na to teorii, že je potřeba s nima zacházet s důstojností, jako s rovnocennými partnerama, a oni jsou vlastně hrozně vděčný, když jsem na ně hodná a když je nějak respektuju, vážím si jich, nebo o nich hezky

mluvím. Někdy je to skoro až dojemný, jak oni by se mi chtěli zalíbit. Já vím, že oni už takhle mají ten život hodně složitý a já určitě nechci být ta, která jim ho ještě zhorší“.

Poslední část analýzy postavení biologické a pěstounské rodiny v životě dítěte se dotýká oblasti práce s dítětem ve smyslu původu a toho, odkud přichází. Dvě pěstounky **navštívily**, nebo pravidelně navštěvují místa, odkud pocházejí jejich děti. Buď za účelem tvoření Knihy života, což je pomocný nástroj při budování identity dítěte, které nevyrůstá ve své rodině, nebo kvůli vazbám. Nejzkušenější pěstounka **se** tomu **nebrání**, ale dle jejího názoru o to děti neprojevily zájem.

R1: *„Byli jsme tam dvakrát potom, co jsme si Barboru přivezli a jednou jsme byli v Karlových Varech, kde byla Veronika. V knize života mají fotky kojeňáku z Aše i Karlových Var. Mají tam budovu, kde byli“.*

R2: *„My tam chodíme každý rok pravidelně. Na její narozeniny chodíme vždycky za paní psychologkou a paní ředitelkou do kojeňáku. Oni si ji změří, zváží, udělají s ní nějaký ty testíky na zručnost a tak, barvy, aby viděla jaký je tam posun“.*

R3: *„S Terezkou jsem byla v tom kojeňáku, ale jinak asi s nikým nikde. Oni o to děti nějak zvlášť jako nestojí, naopak oni chtějí některé věci odštíhnout, vytěsnit (...) ale pokud oni tu touhu neprojeví, tak já se jako vůbec nenamáhám“.*

8.4 Analýza doporučení

Poslední okruh má za úkol shrnout zkušenosti respondentek a jejich doporučení pro další pěstouny.

Pokud měly pěstounky hovořit o tom, co se v průběhu pěstounské péče podařilo, poměrně jednoznačně zmiňují **rozvoj sebevědomí**: „Získala způsob jak si sebe více vážit, jak si zvyšovat svoje sebevědomí a sebehodnocení“, a **překonání projevů po příchodu z ohrožujícího prostředí**: „Všechno vymáhala pláčem, taková umanutá, tak si myslím, že jsme otupili to ostří tý její vzdorovitosti. Takže si myslím, že se hodně zklidnila, ta povaha se vyrovnala“.

U sebe pak mají reflexi toho, že pokud se nepodařilo vše úplně vylepšit, naučily se to dobře korigovat a hledají spíše lepší: „Také se nám nejvíce podařilo vštípit dětem takový to zdravý sebevědomí z překonaných překážek (...) všechny možný dobrodružný situace, jak

jako úplně malý děti slaňujou, jak jedou divokejma peřejema a tenkrát je to třeba nebavilo, nebo jim byla zima, ale oni tohle dokážou a oni vědí, že to fakt uměj. A že se obejdou s málem, že vydrží zimu, že vydrží nějaký nepohodlí a že je to vlastně docela zábava. Jak se říká, že zdravé sebevědomí roste z přirozené frustrace v láskyplném prostředí“.

Pěstounky měly zhodnotit, co by jim v době, kdy začínaly, pomohlo. Často jim nechyběly informace, prošly si i školením, ale **chyběla určitá míra podpory**. Stav po příchodu dítěte do rodiny se dá popsat jako stresový, je nutné vyřešit různé formality, často zařídit rodičovskou dovolenou, na denním pořádku jsou obavy z biologických rodičů, ze soudního řízení. Veškerá péče a účast je pak věnována dítěti a samozřejmě snaze o co nejmenší dopad na děti vlastní. Pěstounkám chyběla podpora pro ně samotné.

R1: *„A potom i po tom přivezení, je to hrozně náročný. (...) Jo, tam si myslím, že by bylo strašně potřeba, aby někdo dělal s těma lidma povídání a uvolnění, opravdu. Já nevím jak dlouho, ale na tom začátku, určitě měsíc dva, jsme byli tak vyšťavení, určitě to znáš, že to máš tak sevřený, že se ti to vnitřně třese a to se ti uvolní, jen když usneš, ale jinak je to furt v kuse dva měsíce. Věřím tomu, není to jen z mé hlavy, když slyším ostatní pěstounky, i příbuzenský, tak od nich slyšíš, kde kdo byl na začátku, když jsem to potřebovala“?*

R2: *„Když jsem byla na začátku pěstounka, tak mi hrozně chybělo povídání s jinejma zkušenějšíma matkamapěstounkama, to bych bývala ocenila opravdu hodně moc. A u Františka bych bývala přivítala supervizi, tam jsem to potřebovala sdílet. Já si jako s dětma poradím, ale aby taky někdo ošetřil moje pocity v tom“.*

V poslední části bylo úkolem sestavit na základě výpovědí a zkušeností pěstunek nějakou radu nebo vzkaz lidem, kteří do pěstounské péče vstupují. V podstatě by mělo jít o nejryzejší shrnutí doporučení pěstounů, jak je vnímají oni samotní.

- **Nebát se požádat o pomoc**
- **Komunikovat a radit se i o nepříjemných věcech – posouvají dál**
- **Důležitá shoda partnerů v názoru na výchovu**
- **Nutná podpora i širší rodiny (alespoň akceptace)**
- **Otevřenost a tolerance k biologickým rodičům**
- **Myslet na vlastní rodinu a manželství**

9 Diskuze

Tématem mé práce byly psychologické aspekty pěstounské péče, především z pohledu rodičů, kteří do ní vstupují. Zajímaly mě především jejich motivy a představy, se kterými do celého procesu vstupovali. V neposlední řadě, což se ukázalo i během rozhovorů, je velkým tématem reality pěstounské péče v České republice také postavení biologických rodičů a kontaktů s jejich dětmi umístěnými do PP.

Počet respondentů ve výzkumném souboru práce nebyl veliký, ale jsem přesvědčený, že pěstounky, které se ho zúčastnily, přinesly během rozhovoru velmi zajímavý materiál. Jistě se s ním nedá nakládat jako s výsledky výzkumu na velikých vzorcích, ale to ani nebylo cílem. A pak také především fakt, že jednou z respondentek byla pěstounka, která měla možnost mít ve své péči již sedm dětí, rozšiřuje výsledky o sedm různých osobností, projevů a osudů.

K otázce motivace bylo hovořeno o motivech veřejných, neveřejných a skrytých (Škoviera, 2007). Pěstounky hovořily především o těch veřejných – touha pomoci dítěti nebo touha odvrátit nespravedlivý osud. Na hraně neveřejného je motiv, který se objevil u všech respondentek, a to doplnění vhodné sourozenecké konstelace, potřeba doplnit sourozence k jedináčkovi. A okrajově se dotkly i neveřejných motivů. Pěstounství jako kompenzace výčitek svědomí za chyby ve výchově dospělého syna u první respondentky, a také zaplnění prázdného místa po úmrtí matky, na kterou byla druhá respondentka silně fixovaná, a o kterou se starala. Je zajímavé, že motiv doplnění sourozenecké konstelace chybí v dřívějších výzkumech (Sobotková, 2004). Naopak motiv pomoci byl vždy vnímán jako nejčastěji uváděný jak v České republice, tak i v zahraničí. Například v Nizozemsku bylo v roce 2011 provedeno na 3641 pěstounech, kteří měli dohromady 6371 dětí v péči, standardizované šetření „Reasons for fostering inventory“, které obsahuje tři škály motivace k pěstounské péči – motivaci zaměřenou na dítě, sebe, společnost. Signifikantně nejvíce bylo motivováno ve směru pomoci dítěti (child-centred motivation), a ve více než 34% byla jako nejvíce vyhovující odpověď pro přijetí dítěte do pěstounské péče vybrána odpověď *Chci vytvořit dobrý domov pro dítě*. Jsem přesvědčen, že pokud by pěstounky dostaly tento dotazník, vyhodnotily by se jako child-centred motivované, ale možnosti interview ukázali i velmi silný trs self-centered motivace, která je přítomna u každého pěstouna.

V otázce představ o pěstounské péči dnes hraje velkou roli příprava pěstounů, kterou procházejí. Ze sesbíraného materiálu je vidět, že ač může být příprava dlouhá a náročná,

zúčastnění ji oceňují a berou ji jako důležitou součást svého vývoje. Přesto z materiálu vyvstala potřeba, která by neměla zapadnout a naopak by mohla být předmětem dalšího zkoumání. Jedná se o dobu příchodu dítěte do pěstounské rodiny, kterou pěstouni a jejich rodina vnímají jako velkou zátěž. V současné legislativní úpravě mají pěstouni podepsanu smlouvu o spolupráci s doprovázející neziskovou organizací a spolupracují též s OSPOD. Celé zorganizování podpory a pomoci je ale vnímáno jako velmi špatně rozložené a zaměřené. V první řadě se zaměřuje z velké části na potřeby dítěte a zkoumání jeho stavu, vývoje a ošetřování zátěže z jeho minulosti. Málo se pak věnuje samotným pěstounům. Respitní péče je sama o sobě vhodnou podporou, ale pěstouni by ocenili možnost terapií i pro sebe. Zmíněna byla i potřeba supervize. Stejně tak návštěvy sociálních pracovníků jsou po celou dobu pobytu dítěte v pěstounské péči rozděleny do pravidelných intervalů. Bylo by vhodné navrhnout takovou úpravu, aby podpora sociálních pracovníků, a jiných zúčastněných odborníků, byla velmi intenzivní právě v momentě, kdy dítě do rodiny vstupuje a intervaly se postupně zvětšovaly. Po několika letech pobytu dítěte v pěstounské rodině vnímají pěstouni návštěvy doprovázející organizace jako rozpačité, protože dítě se již nevyvíjí takovým tempem. Možná že i díky tomu, že se moji respondenti k výzkumu aktivně přihlásili, oceňují i pravidelná školení a sdílení s jinými pěstouny. Což nebývá vždy a u všech pěstounů zvykem (Sobotková, 2003).

Postavení biologické rodiny je strašákem většiny pěstounů. Je to jedna z velkých obav, která přichází již během přípravy a pak se samotným příchodem dítěte do rodiny, kdy dochází k prvotnímu setkání a konfrontaci. Ačkoli by se mohlo zdát, že pěstounská péče vyžaduje především kvality směrem k přijetí a výchově svěřeného dítěte, čím dál tím více se ukazuje, že dokud je pozice biologického rodiče v PP taková, jaké je v realitě českého zákona, jsou nutné se zabývat i vztahem mezi oběma rodinami – biologickou a pěstounskou. Z našich rozhovorů by se mohlo téměř zdát, že pěstoun by měl být oporou dítěti a zároveň by měl být natolik empatický, asertivní a schopný komunikovat s jeho rodiči, aby jeho i svou rodinu co nejvíce ochránil. Jak bylo již zmíněno v první části práce, někteří autoři (Sobotková & Očenášková, 2013) poukazují na špatný vzor nekritického přijímání vzorů pěstounské péče ze zahraničí, především Velké Británie, kde se velmi dbá na práva biologických rodičů. Pěstounský vzorek výzkumného souboru by se dal charakterizovat jako produkt přípravy zaměřené na respektování práv biologických rodičů a jako silné osobnosti, které si dokázali ustát konfrontaci s biologickou rodinou. Za naprosto výjimečný považuji případ druhé pěstounky našeho výzkumu, která navázala s biologickou matkou svěřené dcery takový vztah, že dívka u matky tráví některé víkendy

a nejednou s sebou vzala i vlastní dceru pěstounky. Neraď bych v tuto chvíli hodnotil vhodnost takového přístupu, faktem je, že dívka dle všeho nemá problémy s vlastní identitou a dokáže oddělit domov v pěstounské rodině od návštěvy u matky. Pěstounka udělala z největší obavy svou rodinnou přítelkyni, se kterou si navzájem pomáhají. Stejně tak ostatní pěstounky dodržují zásadu hovořit o přijetí přirozeně a o rodičích citlivě a s respektem. Díky tomuto přístupu se tak i mezi nimi buduje vztah, jak je patrné i z našich rozhovorů, konkrétně třeba s nejzkušenější pěstounkou „*Oni na mě všichni dost dají. Já o těch věcech rozhoduju. Je to asi mojí osobností, protože já mam ty rodiče taky v podstatě ráda. Ted' už jsme na tom tak, že už by některý mohli být pomalu moje děti. Mám na to teorii, že je potřeba s nima zacházet s důstojností, jako s rovnocennými partnerama a oni jsou vlastně hrozně vděčný, když jsem na ně hodná a když je nějak respektu, vážím si jich, nebo o nich hezky mluvím. Někdy je to skoro až dojemný, jak oni by se mi chtěli zalíbit*“. Přes tyto veskrze, a možná pro mě překvapivě, pozitivní zkušenosti si myslím, že by měli být pěstouni lépe chráněni před zásahy biologických rodičů a jejich vstupování do života a fungování rodiny. Naposledy si dovolím použít citace z rozhovoru s pěstounkou, která se v době rozhovoru připravovala na přijetí dítěte od matky, která se dlouhodobě vyhýbá léčbě nediferencované schizofrenie „*Ona se léčit nechce. Je to fakt neřízená střela a nevíte, co udělá. Doufám, že to soud nastaví tak, aby to bylo v pohodě. Nám jde především o ochranu dětí. Pokud bude vědět, kde bydlíme, tak tam už je to ohrožení docela veliký. Já prostě se bojím o ty holky, o tu rodinu. Aby tam nedošlo k nějakému konfliktu. Slovní útok mi nevadí, to já se oklepu. Ale dneska, to všechno, pistole je hrozně dostupný, vyvraždí celou hospodu. Tak jenom z tohohle mam strach*“.

Závěrem bych rád vypíchl jeden zajímavý znak, který se v rozhovorech objevil. Při zpětném vyhodnocování rozhovorů se mi jeví jako velká škoda, že jsem se více nezaobíral symbolikou výběru dítěte, protože ve všech třech rozhovorech se hovořilo o osudu, součásti příběhu nebo o znamení, které vedli k tomu, že dítě nakonec vyrůstá v této konkrétní rodině.

10 Závěr

Výsledky práce a analýzy rozhovorů by mohly posloužit jako drobné návrhy, nebo doplňky, k systému pěstounské péče nebo přímo pro pěstouny. Validita výzkumu v tomto případě nevychází z počtu respondentů, ale z hloubkové analýzy interview s otevřenými a zkušenými pěstouny.

- Pěstouni oceňují pomoc, která se dostává jejich dětem ze strany neziskových organizací a OSPOD, ale je zde silná potřeba pomoci a podpory pro pěstouny samotné, které se jim nedostává. Potřeba terapeutické pomoci a supervize.
- Podpora ze strany neziskových organizací a OSPOD by měla být mnohem intenzivnější ve chvíli příchodu dítěte do rodiny.
- Existují trsy motivů, které vedou ke vstupu do systému pěstounské péče. Nejčastějším veřejným motivem je touha pomoci. Častým pak bezdětnost, obava z dalšího těhotenství a doplnění vhodné sourozenecké konstelace
- Biologičtí rodiče mají v systému pěstounské péče velmi silné postavení. Na pěstouny je kladena velká zátěž ve formě přijetí cizího dítěte a zároveň nastavování hranic s jeho rodiči. Pěstouni by měli být v tomto lépe chráněni.
- Pro úspěšnost pěstounské péče je nutný dostatek informací o dítěti přicházejícím do rodiny.

11 Souhrn

Bakalářská práce Psychologické aspekty pěstounské péče má být hlubším náhledem do života pěstounských rodin a popsání fenoménů, které autor vnímá jako velmi aktuální v současné realitě pěstounské péče v České republice. Základy práce staví na definování rodiny a její funkčnosti, potřebách dítěte a jejich naplňování. Není tak možné vyhnout se teoretickým poznatkům pánů Langmaiera s Matějčka. Rámec teoretické části doplňuje stručný přehled náhradní výchovy v České republice s podrobnějším popisem náhradní rodinné péče. Autor poukazuje na málo zkoumanou oblast příbuzenské pěstounské péče, přestože ta tvoří většinu ze všech umístění v jejím rámci. Nemalá část práce se věnuje motivaci a především motivům (veřejné, neveřejné, skryté), které se skládají do tzv. trsů při odhalování pohnutek, které vedou konkrétní rodiny ke vstupu do systému pěstounské péče. Právní hledisko problematiky je pak zpracováno na základě poznatků PhDr. Průšové, jejíž práci zahrnul autor i do rešerše aktuální literatury k tématu, dalším inspiračním zdrojem jdou pak práce Doc. PhDr. Ireny Sobotkové a PhDr. Veroniky Očenáškové, Ph.D. Pro zpracování práce byl zvolen kvalitativní výzkum ve formě polostrukturovaného rozhovoru, který autorovi pomohla sestavit PhDr. Věduna Bubleová. K rozhovorům byli pozváni respondenti z Klubu pěstounů organizovaného Střediskem náhradní a rodinné péče a pěstouni spolupracující s doprovázející organizací DOMUS – Centrum pro rodinu v rámci naplňování Dohody o výkonu pěstounské péče. Celkem byly nahrány a doslovně přepsány tři rozhovory, přepis prvního z nich je přílohou práce. Rozhovor obsahoval mimo faktografického dotazníku 24 otázek. Z popsaného výzkumného problému vzešly čtyři výzkumné otázky: *Jaká je motivace ke vstupu do pěstounské péče? Jaký je rozdíl mezi očekáváním a realitou pěstounské péče? Jaký vztah mají pěstouni k biologické rodině svěřeného dítěte? Jaké je doporučení pěstounů na základě vlastních zkušeností?* Přes malý výzkumný soubor se podařilo získat dostatek zajímavých informací a byl prostor k jeho důkladné analýze, což se povedlo i díky otevřenosti pěstounů a jejich spolupráci. Z výsledků výzkumu bylo možné odpovědět na výzkumné otázky. Potvrdili se poznatky o motivaci pěstounů, které jsou uváděné jak v zahraniční, tak i české literatuře. Existují trsy motivů, které vedou ke vstupu do systému pěstounské péče. Nejčastějším veřejným motivem je touha pomoci. Častým pak bezdětnost, obava z dalšího těhotenství a doplnění vhodné sourozenecké konstelace. Rozhovory s pěstouny poukázaly na fakt, že biologičtí rodiče mají v systému pěstounské péče zákonem dané velmi silné postavení. Na pěstouny je kladen veliká zátěž ve formě přijetí cizího dítěte a zároveň nastavování hranic s jeho

rodiči. Pěstouni by měli být v tomto lépe chráněni. Autorovi se nepodařilo ve formě přímé odpovědi získat pohled pěstounů na porovnání představ, které měli před začátkem pěstounské péče se současnou realitou. Pravděpodobným vysvětlením je pečlivá příprava pěstounů, kteří vstupují do systému seznámení s většinou rizik, které je mohou potkat. Mimo výzkumné otázky během rozhovorů rezonovala problematika podpory pěstounů, která vyústila v seznam doporučení, popsaných výše. Obsahuje především potřebu terapeutické podpory nejen pro přijaté děti, ale i pro pěstouny a jejich rodiny, pro které je přijetí dítěte zátěžovou situací. Doprovázející organizace se zaměřují na práci s dítětem, ale vzniká zde velmi silná potřeba podpory samotných pěstounů. Stejně tak by bylo vhodné na základě poznatků navrhnout úpravu doprovázení a podpory pěstounů tak, aby podpora sociálních pracovníků, a jiných zúčastněných odborníků, byla velmi intenzivní především v momentě, kdy dítě do rodiny vstupuje a intervaly se postupně zvětšovaly.

Literatura

Monografie

1. Bačová, V. (1996). *Společenská a kulturní podmíněnost osobní a sociální identity*. Československá psychologie
2. Bubleová, V., Vránová, L., Vávrová, A., Frantíková, J. (2011). *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s.
3. Cakirpaloglu, P. (2012). *Úvod do psychologie osobnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, Psyché (Grada)
4. Dunovský, J., Eggers, H. (1999). *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada
5. Dunovský, J. (2010). *Dítě a poruchy rodiny*. Brno: Masarykova univerzita
6. Gabriel, Z., Novák, T. (2008). *Psychologické poradenství*. Praha: Grada
7. Hall, C. S., Lindzey, G. (2002). *Psychológia osobnosti*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo
8. Hartl, P., Hartlová, H. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Portál
9. Hendl, J. (2012). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál
10. Langmaier, J., Matějček, Z. (2011). *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Avicenum
11. Macek, P. (1999). *Adolescence: psychologické a sociologické charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál
12. Matoušek, O. (2003). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství
13. Matoušek, O., Kodymová P., Kolářková J. (2010). *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál
14. Matějček, Z., Dytrych, Z. (1994). *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén
15. Matějček, Z. (1994). *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál
16. Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada
17. Nakonečný, M. (1996). *Motivace lidského chování*. Praha: Academia
18. Průšová, L. (2009). *Analýza příčin ukončení a zrušení náhradní rodinné péče na návrh pěstounů před dosažením zletilosti dítěte*. In. *Aktuální otázky náhradní rodinné péče. Sborník z IX. celostátního semináře NRP Brno, 30.9. – 1. 10. 2009*. Brno: Triáda
19. Průšová, L. (2013). *Sociální a psychologická rizika spojená s náhradní rodinnou péčí*. (Nepublikovaná disertační práce). Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce Sv. Alžbety v Bratislavě

20. Ptáček, R., Kuželová, H., Čeledová, L. (2011). *Vývoj dětí v náhradních formách péče*. Praha: MPSV
21. Říčan, P. (2006). *Cesta životem*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál
22. Slater, L. (2008). *Pandořina skříňka*. Praha: Dokořán; Argo
23. Sobotková, I. (2003). *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. Praha: MPSV
24. Sobotková, I., Očenášková, V. (2013). *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci
25. Škoviera, A. (2007). *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál
26. Vágnerová, M. (2000). *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál
27. Vágnerová, M. (2004). *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál
28. Vágnerová, M. (2012) *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče
29. Výrost, J., Slaměník, I. (1998). *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál
30. Winterová, A., Dvořák, J., (2009). *Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI

Webové zdroje:

1. AmericanAcademyofPediatrics (4. října 2015). *Health Care IssuesforChildren and Adolescents in Foster Care and Kinship Care*. Získáno z:
<http://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/136/4/e11131.full.pdf>
2. English, D., Thompson, R. & Roller White, C. (14. května 2015). *Predicting risk ofentryintofoster care from early childhoodexperiences: A survivalanalysisusing LONGSCAN data*. Získáno z: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4680962/>
3. Cherry, K. (2013). *Identity Versus Confusion: StageFiveofPsychosocialDevelopment*. *Psychology.about.com* [online]. Získáno z:
<http://psychology.about.com/od/psychosocialtheories/a/identity-versus-confusion.htm>
4. De Maeyer, S., Vanderfaeillie, J., Vanschoonlandt, F., Robberechts, M., Van Holen F. (2014) *Motivationforfostering care*. *Children and YouthServicesReview*. Získáno z:
<http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=4&sid=fc98ec9a-e24c-4e8e-9380-7f3f46d1fc63%40sessionmgr4004&hid=4208&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtbGl2ZQ%3d%3d#AN=S0190740913003447&db=edselp>

5. Klimeš, J. (2006). *Budování identity dítěte – nejtěžší výchovný úkol v moderní společnosti*. Získáno z:

<http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/identita.pdf>

6. Lumos, We are Lumos. (8.10.2015). *Průzkum mezi pěstouny na přechodnou dobu*.

Získáno z: We are Lumos: <http://czech.wearelumos.org/publication/pr%C5%AFzkum-mezi-p%C4%Bstouny-na-p%C5%99echodnou-dobu>

Přílohy

Seznam příloh

Příloha 1: Zadání bakalářské diplomové práce

Příloha 2: Abstrakt bakalářské diplomové práce

Příloha 3: Polostrukturované interview

Příloha 4: Tabulky

Příloha 5: Přepis rozhovoru s pěstunkou 1

Příloha 1: Zadání bakalářské diplomové práce

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2013/2014

Studijní program: Psychologie
Forma: Kombinovaná
Obor/komb.: Psychologie (PSYB)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Bc. TRUNEČEK Jakub	Majerova 32, Plzeň	F120649

TÉMAČESKY:

Psychologické aspekty pěstounské péče

TÉMA ANGLICKY:

Psychological aspects of foster care

VEDOUcí PRÁCE:

PhDr. Veronika Očenášková, Ph.D.

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Práce bude zaměřena na zmapování motivace k náhradnímu rodičovství u konkrétních pěstounů a komparaci jejich představ, požadavků a očekávání s realitou. Do výběrového souboru budou metodou prostého náhodného výběru a metodou sněhové koule zahrnuti pěstouni účastníci se odlehčovací a vzdělávací služby Střediska náhradní rodinné péče v Praze Klub pěstounů. Očekávaná velikost souboru jsou 3 pěstouni. Těžiště výzkumu bude v kvalitativní metodologii. Hlavní metodou sběru dat bude semistrukturované interview, doplněné o anamnestický dotazník. Práce se bude snažit zjistit, zda jsou představy konkrétních pěstounů ve skutečnosti naplňovány a jaká je jejich motivace k přijetí dítěte do pěstounské péče.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- Gabriel, Z., Novák, T. (2008). Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči. Praha: Grada
Hendl, J. (2012). Kvalitativní výzkum. Praha: Portál
Kovářík, J., Bubleová, V., & Šlesingerová, K. (2004). Náhradní rodinná péče v praxi. Praha: Středisko náhradní rodinné péče
Matějček, Z. (1994) O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha: Portál
Matějček, Z. (Ed.). (2002). Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál
Nožířová, J. (2012). Náhradní rodinná péče. Praha: Linde
Radvanová, S. (2009). Náhradní rodinná péče - představy a skutečnost. Praha: IFEC
Říčan, P. (2006). Cesta životem. Praha: Portál
Sobotková, I. (2001). Psychologie rodiny. Praha: Portál
Sobotková, I. (2003). Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
Vágnerová, M. (2012). Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči. Praha: Středisko náhradní rodinné péče
Zezulová, D. (2012). Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Příloha 2: Abstrakt bakalářské diplomové práce

ABSTRAKT BAKALÁŘSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Psychologické aspekty pěstounské péče

Autor práce: Bc. Jakub Truneček

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Očenášková, Ph.D.

Počet znaků: 101 065

Počet příloh: 5

Počet titulů použité literatury: 36

Abstrakt (800-1200 zn.):

Cílem práce je popsat motivaci vedoucí ke vstupu do pěstounské péče, porovnat očekávání s realitou, představit nejčastější obavy a popsat rizikové faktory pobytu dítěte v pěstounské péči. Práce má čtyři výzkumné otázky: *Jaká je motivace ke vstupu do pěstounské péče? Jaký je rozdíl mezi očekáváním a realitou pěstounské péče? Jaký vztah mají pěstouni k biologické rodině svěřeného dítěte? Jaké je doporučení pěstounů na základě vlastních zkušeností?*

Teoretická část práce se věnuje definici rodiny a její funkčnosti, potřebám dítěte a jejich naplňování. Rámec teoretické části doplňuje přehled náhradní výchovy v České republice. Část práce se věnuje motivaci a především motivům (veřejné, neveřejné, skryté).

Pro praktickou část práce byl zvolen kvalitativní přístup výzkumu. Pomocí polostrukturovaného rozhovoru bylo hovořeno se třemi respondenty, kteří měli v pěstounské péči dohromady 10 dětí. Výzkum ukázal, že nejčastějším veřejným motivem je touha pomoci. Častým bezdětnost, obava z dalšího těhotenství a doplnění vhodné sourozenecké konstelace. Nejčastějším zdrojem obav a selhání je kontakt s biologickou rodinou. Pěstouni vyslovili potřebu odborné pomoci pro ně samotné.

Klíčová slova: pěstounská péče, rodina, motivace, rizika, biologická rodina

ABSTRACT OF THESIS

Title: Psychological aspects of foster care

Author: Bc. Jakub Truneček

Supervisor: PhDr. Veronika Očenášková, Ph.D.

Number of characters: 101 065

Number of appendices: 5

Number of references: 36

Abstract (800-1200 characters):

Thesis wants to describe motivation leading to the entry into the foster care, to compare expectations with reality, describe the most common concerns and describe risk factors for child's stay in foster care. It has four research questions: *What is the motivation for entry into the foster care? What is the difference between expectations and reality of foster care? What relationship foster families has to birth parents? What recommendations foster parents based on their own experience?*

The theoretical part deals with the definition of the family and its functionality and the child's needs. Important part is dedicated to an overview of basis of the foster care in the Czech Republic. Part of the thesis is devoted to motivation and above all motives (public, private, hidden).

For the practical part of the thesis has been chosen a qualitative research approach. Semi-structured interview has been discussed with three respondents who take care of 10 children. Research has shown that the most common public motive is desire to help. Frequent are also childlessness, fear of another pregnancy and building suitable sibling constellation. The most common source of fear and failure in foster care is contact with the birthfamily. Foster parents expressed the need of professional help for themselves.

Keywords: fostercare, family, motivation, risks, birthparents

Příloha 3: Polostrukturované interview

OKRUH 1

1. Proč jste se rozhodli pro pěstounství? Co vám pěstounství přináší?
2. Měli jste nějakou zkušenost s ústavní péčí v České republice a jaký je na ni váš názor?
3. Znáte nějaké pěstouny ve svém okolí?
4. Co je podle vás největší přínos pěstouna pro svěřené dítě?
5. Jak dlouho jste na svěřené dítě čekali a jak jste se na něj připravovali

OKRUH 2

1. Jaká jste měli očekávání? Počítali jste s nějakými obtížemi? Obávali jste se něčeho?
2. Na co jste se nejvíce těšili?
3. Co se nakonec splnilo a nesplnilo?
4. Můžete uvést něco, s čím jste nepočítali a vnímáte to v roli pěstouna ve vztahu k dítěti jako problematické?
5. Jak se dítě po příchodu do rodiny projevovalo?
6. Co vám udělalo největší radost?
7. Co bylo v prvních měsících po jeho příchodu nejobtížnější?
8. Pomohl vám někdo? Kdo a jak?
9. Dokázali byste popsat, jak si představujete budoucnost vašeho dítěte?

OKRUH 3

1. Bylo rozhodnutí vzít si dítě do pěstounské péče jednotné? Co partner? Vlastní děti? Ostatní svěřené děti?
2. Jak reagovala širší rodina? Okolí (sousedé, kolegové, kamarádi ...)
3. Jak byste popsali váš vzájemný vztah? Vztah k ostatním členům rodiny?
4. Mluvili jste někdy o tom, že je přijatý? Kdy a jakým způsobem? Co se vám osvědčilo?
5. Je dítě v kontaktu s někým z původní rodiny?
6. Byli jste se někdy podívat tam, odkud dítě přišlo? (DD nebo původní rodina)

OKRUH 4

1. Když hodnotíte společně strávený čas, co si myslíte, že se nejvíce podařilo? Co se mohlo podařit lépe?
2. Měli jste vždy dostatek informací a podpory? Co byste bývali ještě potřebovali?
3. Co byste vzkázali pěstounům, kteří jsou na začátku?

Příloha 4: Tabulky

Tabulka 5: Barbora, rodina 1

Současný věk	6 let
Věk při příchodu do rodiny	10 měsíců
Délka pobytu v PP	5 let, 2 měsíce
Předchozí pobyt	Kojenecký ústav
Zdravotní stav	Vrozená lehká srdeční vada Pozitivní test na syfilis při příchodu (jen protilátky)
Kontakt s matkou	Přes email, dopis
Kontakt s otcem	Ne
Kontakt se širší rodinou	Ne
Školní docházka	1. třída

Tabulka 6: Veronika, rodina 1

Současný věk	3 roky
Věk při příchodu do rodiny	3 měsíce
Délka pobytu v PP	2 roky, 9 měsíců
Předchozí pobyt	Kojenecký ústav
Zdravotní stav	Pozitivní test na syfilis při příchodu (jen protilátky) Pozitivní test na hepatitidu typu C při příchodu (jen protilátky)
Kontakt s matkou	Přes email, dopis
Kontakt s otcem	Ne
Kontakt se širší rodinou	Ne
Školní docházka	Ne

Tabulka 7: Marta, rodina 2

Současný věk	6 let
Věk při příchodu do rodiny	1 rok
Délka pobytu v PP	5 let
Předchozí pobyt	Kojenecký ústav
Zdravotní stav	Zdravá
Kontakt s matkou	Osobní kontakt několikrát měsíčně Společné slavení narozenin
Kontakt s otcem	Osobní kontakt v nepravidelném intervalu
Kontakt se širší rodinou	Ne. Polorodá sestra v PP, kde pěstounka brání kontaktu s matkou i Martou, která o kontakt stojí.
Školní docházka	1. třída

Tabulka 8: Daniela, rodina 3

Současný věk	18 let
Věk při příchodu do rodiny	1 rok
Délka pobytu v PP	17 let
Předchozí pobyt	Kojenecký ústav
Zdravotní stav	Těžká sluchová vada (nyní kompenzace) Těžká oční vada (nyní kompenzace brýlemi)
Kontakt s matkou	Ne
Kontakt s otcem	Ne
Kontakt se širší rodinou	Ne
Školní docházka	Střední integrovaná škola

Tabulka 9: Eva, rodina 3

Současný věk	18 let
Věk při příchodu do rodiny	7 let
Délka pobytu v PP	11 let
Předchozí pobyt	Dětský domov
Zdravotní stav při příchodu	Praktická hluchota (nyní kompenzace) Syndrom CAN
Kontakt s matkou	Měla. Nyní o něj nestojí.
Kontakt s otcem	Ne
Kontakt se širší rodinou	Ne
Školní docházka	Střední integrovaná škola

Tabulka 10: Gabriela, rodina 3

Současný věk	16 let
Věk při příchodu do rodiny	6 let
Délka pobytu v PP	10 let
Předchozí pobyt	Dětský domov
Zdravotní stav při příchodu	Zdravá
Kontakt s matkou	Měla. Nyní o něj nestojí.
Kontakt s otcem	Ne
Kontakt se širší rodinou	Ne
Školní docházka	Gymnázium

Tabulka 11: Tomáš, rodina 3

Současný věk	12 let
Věk při příchodu do rodiny	5 let
Délka pobytu v PP	7 let
Předchozí pobyt	ZDVOP
Zdravotní stav při příchodu	Zdráv
Kontakt s matkou	Každý týden
Kontakt s otcem	Každý týden
Kontakt se širší rodinou	Ne
Školní docházka	Základní škola

Tabulka 12: František, rodina 3

Současný věk	13 let
Věk při příchodu do rodiny	9 let
Délka pobytu v PP	4 roky
Předchozí pobyt	ZDVOP
Zdravotní stav při příchodu	Syndrom CAN
Kontakt s matkou	Osobní kontakt v nepravidelném intervalu
Kontakt s otcem	Ne
Kontakt se širší rodinou	Ne
Školní docházka	Základní škola

Tabulka 13: Adam, rodina 3

Současný věk	44 let
Věk při příchodu do rodiny	14 let
Věk odchodu z rodiny	19 let
Délka pobytu v PP	5 let
Předchozí pobyt	Ústav pro zdravotně postižené
Zdravotní stav při příchodu	Nevidomý
Kontakt s matkou	Ne
Kontakt s otcem	Ne
Kontakt se širší rodinou	Ne
Vlastní děti	Ano
Školní docházka	Základní škola pro zrakově postižené

Tabulka 14: Hana, rodina 3

Současný věk	23 let
Věk při příchodu do rodiny	15 let
Věk odchodu z rodiny	19 let
Délka pobytu v PP	4 roky
Předchozí pobyt	Vlastní rodina
Zdravotní stav při příchodu	Zdravá
Kontakt s matkou	Ano
Kontakt s otcem	Ne
Kontakt se širší rodinou	Ne
Vlastní děti	Ne
Školní docházka	VOŠ sociálně-právní

Rozhovor s respondentkou č. 1

Proč jste se rozhodla pro pěstounství? Měli jste nějaký hlavní motiv?

Nápad to byl můj a manžela, přestože k tomu měl ze začátku takovej odstup, tak ale asi i proto, že on je z rodiny, kde mají dobře nastavený sociální citění, tak o tom začal sám uvažovat. Já jsem ho do toho netlačila, ale asi během měsíce jsme se teda shodli, že si seženeme nějaký informace a podle toho bychom se rozhodli jak dál. A bylo to v době, kdy já jsem byla těhotná. Takže bylo to tedy v době kdy, protože Lukáše (biologický syn) jsme vychovávali jako jedináčka a teďka když po takové době, Lukymu bylo skoro patnáct v té době, tak jsme říkali, že když se nám teď narodí další dítě, budeme znovu vychovávat dalšího jedináčka, jo? Takže to bylo takový, že jako spojíme příjemný s užitečným.

Takže jste nechtěli znovu vychovat jedináčka. Chtěli jste pro dceru sourozence...

Ano. Ale upřímně, tím, že jsem začala terapeutický výcvik, jsem zjistila, že tohle, co říkám jako takovej ten obecněj a veřejnej důvod, a že to byl důvod jeden z dalších. V podstatě to samotný, že nad tím člověk vůbec začne přemýšlet, když to řeknu obecně, tak je nějaká kompenzace nějakých výčitek svědomí. Z dřívějšíka. Takže jsem si přišla na to, že ten prvopočátek byl vlastně úplně kvůli něčemu jinému.

A je teď konkrétně něco, co vám pěstounství přináší?

Určitě. To, že zkrátka zažívám to, co bych nikdy nezažila. Nikdy bych si nepřipustila, že budu mít čtyři děti. Já jsem byla člověk, že jsem si říkala, že jedno, maximálně dvě. Já jsem jela hodně výkonově. A vlastně část toho rozhodnutí bylo i to, já jsem dvanáct let prodávala auta, že jo, dostala jsem se na nějakou pozici, byla jsem velmi spokojená a ráda jsem to dávala do stresu. A potom, jak jsem byla nadoraz, protože jedeš fakt na doraz, chodíš na dvanáct hodin do práce, tak jsem skončila v nemocnici. To tělo prostě vypovědělo, řeklo nic. Takže potom když tři měsíce ležíš na hadičkách, nemůžeš nic, jako vůbec, tak si to v té hlavě srovnáš. Takže to byl i důvod, proč jsem asi i znova otěhotněla. Protože máš jako čtrnáctiletý dítě a co. Máš krásnej svobodnej život, že jo, a tam jsem to opravdu přehodnotila. Priority v životě se úplně přeskládaly. A teď vůbec nevím, na co septe mě ptal...

Co vám přináší pěstounství?

Jo. No jako to, že máš velkou rodinu. Myslím si, že kdo má dvě nebo jedno dítě, tak myslím, že to jakoby nezažije. A mě to jakoby hodně posouvá dopředu v tom, že v sobě jako budu věci, který bych nebudovala přirozeně. Nějaký sebeovládání, přesně jakože u svých dětí máš očekávání. Něco do nich dáš a čekáš, že ti to vrátějí. A tady třeba vím, že do toho dám to nejlepší, ale třeba se mi to prostě pak nemusí líbit co, nebo jaký způsob života si ty holky vyberou. A já se dneska celou dobu učím to, že zkrátka nesmím mít ty očekávání a nesmím se na ně zlobit. Jo, u toho dítěte by to bylo přirozený, pokud se rozhodne, že zkrátka v patnácti otěhotní, tak si budeš furt říkat „Co to udělala?“ a já nevím co. A tady třeba si říkám, a pomáhá mi to, že se to učím u těch přijatejch holek, a pomáhá mi to, že v podstatě stejně potom přistupuju i k tej Lídě (biologická dcera), a i teď k tomu Lukymu, myslím si, že mi to pomohlo, já jsem byla vždycky kritická, protože já jsem takovej jako perfekcionista a todlencto mi pomohlo, že ten svět opravdu nevidím černobíle. Že vím, že jsou věci, který zkrátka nejsou černobílý. A vnímám to tak, že je to opravdu to nejlepší rozhodnutí, které jsme v tom životě udělali.

Tak to je ale skvělé, že si tohle můžete říct, ne?

Ale to jsou holky malý, počkej za deset let, jak budu mluvit (smích). Ale myslím, že tohle nezměním. To jsou věci, ke kterým si člověk dojde. Ale nemusí to být ideální průběh toho života, ale přesto jsem přesvědčená o tom, že jsme udělali to nejlepší, co jsme mohli, Protože mohli bejt třeba někde úplně jinde. A teď to vnímám tak, že i biologický rodiče jsou spokojený, že holky jsou u nás, takže teď si jako říkám, že tohle je jako opravdu dobré období.

A přišlo to úplně automaticky, nebo jste se to musela naučit?

To se musíš učit! Ty to máš v sobě nastavený nějak, a jakou úplně upřímně, Barbora má tatínka Roma a je to v ní zkrátka, jo. Je to takový, že ona je jiná. A já jsem, vždycky říkám Česka, a ještě k tomu taková ta německá, jo? City zazdí a tak. A oni to maj jiný. Třeba ta Barbora to má, oni jsou takový hrozně spontánní, takový jinak nastavený. A já se od ní učím, že třeba opravdu některý ty věci popustíš a řekneš si, proč ne, že jo. A i Lída, co je spíš samozřejmě po mě, takovej studijní typ, taková trošku upjatá bych řekla, tak právě že s tou Barborou jsou vedle sebe, jsou to takový jako parťáčky, tak hodně věcí si vzala z tý Barbory. A naopak zase Barbora má díky ní dneska už bych řekla nějakou takovou zodpovědnost, což si myslím, že by u ní přirozeně nemuselo přijít. Je to vzájemně obohacující. Pokud k tomu člověk přistupuje zdravě, k tomu vztahu, tak je to oboustranný.

Tak děkuju. Další otázka. Máš nějakou zkušenost s ústavní výchovou v České republice? Diagnostáky, kojenáky, dětský domovy a tak? Nebo to šlo mimo vás?

Určitě jsem neměla zkušenost z minulosti, jen potom z toho přebírání těch dětí. Barboru jsme si přebírali v Aši, byl to dětskej domov pro děti do 3 let. Ale nebyl to kojenecký ústav, nevím jakej v tom byl rozdíl. A tam mi to teda přišlo, co do technický vybavenosti, vzhledu a tak, jako taková popelka, kdežto třeba tady ten Plzeňskej kojenák je krásnej, že jo. Zase na druhou stranu tam pan doktor Rákos předával všechny děti do tří let do rodin, ne do ústavu, kromě teda postižených. Ale u zdravých dětí měl vlastně skoro stoprocentní úspěšnost předání do rodin. Na druhou stranu řeknu na rovinu, že při tom předávání nám bylo spousta věcí zamlčených. Nevím, jestli to pro nás byla taková jako úlitba, nebo aby to pro nás nebylo takový těžký, ale třeba to, že tatínek je Rom, to zkrátka nelze přehlédnout a bylo nám řečeno, že tatínek je takovej vysokej pohlednej švihák. Bylo to prostě zamlčený. Jméno má český, ale jo, mohl si pan doktor myslet, že je to třeba Maďar (smích). Na druhou stranu já jsem ráda, protože kdyby nám řekli, že tatínek je Rom, tak jak nás jako vybízeli, abychom si nastavili ty kritéria tak, abychom dokázali to dítě úplně přijmout, tak jako my jsme to měli nastavený tak, že u mě to nebyl zas až takovej problém, ale manžel, protože je z Rokycan a dělal ve zvláštní škole, tak to měl, nebo má nastavený tak, že nemá k Romům vztah. Takže tam z jeho strany byla fakt jako podmínka, že romský dítě ne, ani poloromský. Takže vlastně nakonec bohudík (smích)

Znala jste nějaké jiné pěstouny, než jste se jimi sami stali?

Dlouhodobě ne, ale než jsme přijali Barboru, než jsme se vůbec rozhodli podat žádost, tak jsme udělali takové kolečko, a já jsem narazila, byl tady takový jako sraz první pěstounů, když tady sdružení z Brna (Pěstouni.cz) zakládali tu pobočku, tak měli takový první setkání pěstounů a já jsem na to narazila na internetu. Takže jsem napsala paní Tolkenerový, jestli se můžeme s manželem zúčastnit, že nás zajímají tuty věci a oni nás normálně pozvali a tam bylo tehdy asi normálně dvacet pěstounů a každej tam nějak povídal ten svůj příběh. My jsme si tam teda vytipovali tři rodiny, kde nás ty rodiny něčím zaujali, byly něčím výjimečný a bylo to hlavně v tom negativním slova smyslu. Takže jsme měli jednu rodinu, která měla tři děti, a měli tam poměrně intenzivní styk s těma rodičema, ale nebyl příjemnej. Pak jsme si vybrali rodinu, která dvakrát vrátila děti, vždycky sourozeneckou skupinu, nebo jako po dvou dětech a vrátili je do ústavu, tak to jsme chtěli vědět důvody jako proč. A pak jsme si vybrali rodinu, kterou prošlo hodně dětí a úplně to první, tak dopadlo jakoby hodně špatně. Dokonce jako snad když už tam nebydlel, tak jako přijel a vykradl je, těm rodičům snad i nějak ublížil. Takže to nás zajímalo a my jsme

požádali, aby ta paní Tolkenerová dala zprávu těm třem, jestli by byli ochotní se s náma sejít a promluvit si o těch věcech o kterých tak mluvili, že by nás to zajímalo víc do hloubky. Nesetkali jsme se s těma, co měli ten problém s biologickýma rodičema, ale ty, co měli ty vrácené děti se s náma setkali a vlastně ty, co měli tu špatnou první zkušenost. Tak ve finále jsme se taky dozvěděli, že měli doma skupinu čtyř dětí, sourozenci po dvou letech, tak ty si je taky nevzali. Nebo jako nenechali si je, putovali potom zpátky do ústavu. Takže to byla pro nás jako zkušenost veliká, pokaždý když jsme odjížděli z té návštěvy, tak jsme si v autě řekli, že v žádném případě, že do toho nejdeme zkrátka. A pak jsme vlastně navštívili u nás paní doktorku Vodrážkovou a můžu říct, že asi díky ní jsme se rozhodli, že to není černobílý a že je to samozřejmě vždycky i o těch rodičích.

Takže vy když jste hledali informace, tak jste se ptali hlavně na to, proč to selhalo.

Hm,jo.

Co je podle vás největší přínos pěstouna pro svěřené dítě?

Jednoznačně ten vzor té fungující rodiny. Uvidí to, zažije si to a je to pro to dítě přirozený. A já dneska hodně stavím i na tý emocionální a citový stránce. Když to pak zhodnotím, jak jsem vychovával toho Lukyho a co teď dávám těm holkám, tak já vim, že takhle to mělo bejt i před tím. Nebo alespoň to tak cítím. Jenže zase, člověk byl vychovávaný nějakým způsobem a nikdo ti to neukázal. Právě proto. Nikdo ti to neukázal, že je normální tulit se, hladit se ve vlasech, škrabkat na zádech a podobně. Ono taky k těmhle projevům náklonosti u nás doma docházelo, ale ne normálně, to byla fakt jako výjimečná situace. Když to teda vidím, že ty holky všechny teda, nejen ty přijatý, jsou neustále ve stavu potřeby. Potřebujou si to neustále dávat najevo i tělesně, že k nám patřej, a že je to o tom, že já jim to projevuju, ale oni sami přijdou a začnou tě drbat na zádech, nebo já nevím něco a začnou ti dělat radost. Určitě ty vzory a taky to, že se snad tímletem naučí, že nestačí ty svoje děti jenom oblíct, dát jim jídlo a dát je spát, že jo.

Vy jste teda prošli nějakou přípravou, a jak potom dlouho jste čekali na dítě?

Hele, rok. Nebo tři čtvrtě roku asi... no asi ani rok ne. Protože my jsme byli schválený někdy v dubnu a v podstatě v prosinci jsme už Barboru dostali.

Takže nejdříve Barboru a po jak dlouhé době přišla Veronika?

Barboru jsme si brali v deseti měsících a Veronika přišla ve třech měsících. Teď je jí dva a půl.

A připravovali jste se nějak speciálně?

Jo, vymalovali jsme pokoj. A právě že nám říkali, že holčičky nejsou, že právě v Karlovarském kraji, že tam tu naši složku poslali, že tam probíhá poradní sbor, a že je tam chlapeček a tak, a že rozhodnou mezi náma a jednou rodinou, tak mi to jako přišlo, že už teda řekli, že jako jo, takže já jsem zkrátka vzala barvy a vymalovala jsem pokoje na zeleno, jako. Aby to bylo jako pro Terku i pro chlapečka. Dala jsem tam rybičky a takhle, aby to bylo takový univerzální a ono to pak nedopadlo, že jo. Takže jsme měli zelenej pokojíček (smích). Ale že bych si připravovala nebo nakupovala nějaký věci, to ne. Ono hlavně nevíš, jak starý dítě dostaneš, jak to dítě v tom věku je velký, to taky nevíš. Ale to jsem si říkala, že jsou to skutečně věci, který se dají řešit za pochodu. Takže jenom ten pokoj a aby tam byli dvě místa. Takže jsme kupovali postýlku.

Takže vy jste měli přípravy a co Lídu? Dceru jste nějak připravovali?

Určitě. Od té doby co se narodila. Do přípravného kurzu jsme jezdili, když jí bylo půl roku. Takže my od začátku jsme s ní mluvili o tom, že teď jedeme tam nebo tam. My jsme si sami, i když jsme nemuseli, jsme si vyhledávali možnosti vzdělávání, takže když třeba probíhalo v SOS vesničkách v Karlových Varech takovej jako běh, dneska už nevím, jak se to jmenovalo, ale bylo to zkrátka asi šest takových setkání, tak my jsme tam jezdili a ona, když už jí byl asi rok, tak jsme ji vždycky říkali „Jedeme tam a tam, protože se jedem dozvědět něco nového, až k nám přijde ta tvoje sestřička nebo bratříček“. Takže my jakoby si myslím, že to bylo přirozený, že ona od začátku počítala teda s tím, že k nám jako někdo přijde.

Vy když jste tohle vše absolvovali, hodně jste hledali, bylo pak něco, čeho jste se obávali?

Úplně upřímně jsem se teda já nejvíce obávala toho, že dostanu dítě, který bude mít nějaký mentální postižení a nebudeme to vědět. A to je zkrátka věc, se kterou já ještě neumím pracovat a říkala jsem si, že to samozřejmě jako zvládnou, ale budu mít takovýhle dítě vůbec ráda, jako? Jo, protože já zkrátka vim, že s tímhle fakt jako neumím pracovat, že kdybych měla jít na praxi do Merklína (Základní škola speciální DČCE Merklín pro děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením), tak to pro mě bude zkrátka problém. Takže toho jsem se bála. A pak jako opravdu přemýšláš o tom, kdyby jako to dítě mělo nějakou závažnou skrytou nemoc. To můžeš mít samozřejmě u toho biologického, ale u tohohle víš, že ta zpráva, ta anamnéza, co ti předávají, je jen útržek toho. U svého biologického víš, že třeba epilepsii měl strejda z desátého kolene, ale tady to nevíš. Takže teda spíš co se týkalo toho zdravotního stavu a teda s čím jsme neuměli pracovat a čeho jsme se báli, byli ty biologický rodiče. Jako to byl kámen úrazu a můžu říct, že mi trvalo dva roky, možná bych tipla i tři roky, než jsem jakoby naučila k nim přistupovat neutrálně a mít je svým způsobem ráda. Nikdy jsem o nich špatně nemluvila, ani manžel, ale spíš to bylo jako, že tam někde bydlí maminka Hanka a tatínek Ondřej. Ale třeba dneska s těma holkama, i tím, že děláme tu knihu života, oni je znají, jak vypadají, vědí, jak se jmenovala babička z tátovy strany a tak. Jsou to pro nás teďka už normálně konkrétní lidi. A mam je svým způsobem ráda, protože jsem ráda, že si uvědomili, že je to pro ty holky dobře, že mohou vyrůstat v takovém prostředí, a že netrvali na tom svém egu, že musí tady bejt s náma, nebo že musí být v děcáku, aby za nima mohli každej měsíc jednou chodit, aby je nevlastnil někdo jinej. Protože je jasný, že oni ty obavy měli úplně stejný. Jak my, tak i oni. To byl asi největší strašák. S tím zdravotním stavem tak určitě tohle.

Na co jste se naopak těšili?

To je jasný, že jsme se těšili, ale nedokážu ti říct jako konkrétní věc. Že bychom se těšili, že si bude mít Terezka s kým hrát, to my jsme se snažili vždycky, aby byla v kolektivu, co máme kolem sebe přátele, co mají taky děti, takže to jako nebylo. Fakt jako nic konkrétního.

Už jsi hodně povídala o tom, co se splnilo nebo splnilo. Hlavně asi u těch obav u biologických rodičů, nakonec jsi říkala, že to dopadlo docela dobře, že potlačili svoje ego a ta komunikace asi teď probíhá teda dobře.

Nemyslím si, že by to bylo ego, to jsem se špatně vyjádřila, ale spíš strach, jo? Že z té jejich strany to byl stejný strach, jako z té naší. Komunikujeme písemně tak, že maminka měla založenou mailovou adresu, protože oni vždycky docházeli do noclehárny a tam v rámci toho resocializačního programu, tam je třeba učili i pracovat na počítači, takže ona si založila mailovou schránku a normálně jsme si posílali fotky a povídání co a jak holky, tak teď mi přišla zpráva, že jí to nebylo doručeno, tak jsem to posílala normálně poštou paní sociální, kam oni jako normálně jednou tak za měsíc choděj.

A z té zdravotní stránky, byly tam nějaké problémy? Nastalo něco?

U Barbory je to, že má po tatínkovi vrozenou lehkou srdeční vadu, takže chodíme k paní doktorce na kardiologii, ale není to nic jakoby závažného. A Barbora byla pozitivní na Lues (syfilis), ale to byly přenesené protilátky, to bylo zhruba ve dvou letech, to už je v pořádku teď. No a Veronika, ta měla kromě toho Luesu i hepatitidu céčko. Takže právě třeba u Veroniky jsme čekali zhruba dva měsíce než budou hotový všechny testy a ona měla v podstatě ještě nějakou anomálii mozkovou, takže my než jsme opravdu řekli ano, tak jsme chtěli mít tyhle zdravotní zprávy kompletní, abychom jako věděli, do čeho jdeme. V podstatě nejdřív, když jsme se dozvěděli, že to céčko má, tak jsme říkali, že to asi jako ne. Pak nám tedy řekli, že se musí ještě zjistit, jestli jsou to jenom protilátky, nebo je to fakt to onemocnění, ať teda ještě počkáme. Takže byla na nějakým vyšetření s tím mozkiem v Praze, zároveň jí tam dělali nějaký vyšetření na tuto a pak nám teda zavolali, že to jsou opravdu jen protilátky. Ale my už jsme v té době byli rozhodnutí, že i kdyby to nebyly protilátky, tak že si ji vezmeme. Protože jsme říkali, že jelikož maminka dala souhlas s osvojením Veroniky, tak jsme říkali, tak ona třeba půjde do osvojení a ty holky už se třeba nikdy neuviděj. Takže u tý Veroniky byl hlavní důvod to, že byla sestra Barbory, protože úplně upřímně, já bych na novorozeně zkrátka už stavěná nebyla. Ale ona my to fakt jako vrátila, ona byla úžasný miminko. Ale teď si to vybírá (smích).

Dva a půl roku, to je hezkej věk, ne?

Jo, ale ta se prosazuje. Ona jak je s těma holkama staršíma, ona se je snaží opravdu jako dohnat v tutom věku a všim jako. Hulákáním a všim. Ona je fakt taková jako bych řekla v některých věcech jak kluk. Takže nejde pro ránu daleko a ty holky velký tam normálně masí (smích).

Tak máte doma veselo, ne?

Je, je veselo. A můžu ti říct, že jsem nedávno o tom s někým mluvila, že je opravdu ohromná hloupost, když ti bude nějaká sociální pracovnice říkat, že tři nebo čtyři děti, že už je to jedno. Nebo dvě a tři děti, že už je to jedno, to vůbec není pravda. Ne. Každý dítě jak je jiný, je jiná osobnost, tak ti ten systém jak máš nastavenej, úplně rozhodí. Tak se musí furt hledat nějaký cesty. A ona tím, že je takhle mladší od těch holek, je to divočejší.

Tak jo. Další otázka. Můžete uvést něco, s čím jste nepočítali a vnímáte to v roli pěstouna ve vztahu k dítěti jako problematické?

Ty jo. Asi ne.

Vy asi jak jste prošli tou náročnou přípravou...

Víš co? Bylo. I když jsme na to byli jako připravený, tak ale ne takovýmhle způsobem. Veronika v podstatě. Je to anonymní ten dotazník nebo rozhovor? Aby se to někde neobjevilo třeba za deset let.

Já se omlouvám, jestli jsem to více nezdůraznil, je to samozřejmě zcela anonymní, jen pro účely mojí bakalářské práce.

Ona zkrátka od té doby, co jsme si ji přivezli, to ji bylo deset měsíců, byla schopná třeba i desetkrát denně masturbovat. A ta byla fakt jako tak vynalézavá. A přestože jsme se jí snažili nějak zabavit, někam směřovat, tak sotva jsi ji nechal minutu bez dozoru, ona měla asi pocit, že se nudí, nebo co, tak jako fakt hned. Medvěd, deka, něco. Tak jsme se na to právě potom i informovali u jedné paní psychologky, jak s tím pracovat. Kdyby to bylo jednou za den, tak neřeknu ani pumpička, ale tím, že jsi to měl neustále na očích... Tak zkrátka ona nám dala určitý návody jak s tím pracovat a pak se to jako změnilo, takže jako dvakrát za den si ji někde objevil, že někde leží a že tam něco, a v podstatě pak měla jít do školky. A furt to jako trvalo. Takže já jsem pak tej psychologce volala ještě jednou, protože my jsme to dokázali pro ni zlegitimizovat, že jsme jí to nezakazovali, poslali jsme jí do postýlky a že to třeba nemůže dělat, když přijde návštěva nebo něco. Takže tím, že ona už byla schopná tohle vnímat, byly jí čtyři roky, když šla do té školky, tak ta psychologka nám poradila, že v tej školce máme s nima o tom promluvit, že ona to takhle má, a že kdyby to na děti fakt působilo nějak špatně, vedle ní, takže máme mít domluvenej nějaký signál, že se má jako uklidnit. No a dobrý. Můžu říct, že jsem s paní učitelkou mluvila o tom asi třikrát, během dvou měsíců úplně klid. Myslim si, že to opravdu chtělo ten čas. Takže to jo, to nás vyvedlo z míry, ale jinak si myslí, že to bylo v pohodě.

Takže to hodně souvisí i s tou další otázkou, jak se dítě po přijetí projevovalo?

No teda co jsem byla hodně překvapená, a co vim teď, že je standard, nebo že to je většinou standard, že ani jedna z nich neplakala. Oni neplakali, Barbora vůbec, hele, to byla postelový dítě. Tu kdybys nechal celej den v posteli...Za prvé, když jsme si ji přivezli, tak prospala asi tři dny, ona spala denně nějakých 18 nebo 20 hodin. Podle mě si potřebovala nějak vnitřně zažít tu postýlku, to svoje místo. Ona hodně spala, měla k tej posteli dobrej vztah a je velkej spáč do dneška, ale jako fakt neplakala, nic. Jediný když jako začala pofňukávat, když měla hlad nebo žízeň, když to člověk jako neodhad, ona teda jedla hodně, na rozdíl od Zdeničky. Ale mně fakt jako tehdy zaráželo, že nepláče. A Veronika taky ne a to tam byla v tom kojeňáku asi tři měsíce. Třeba u tý Barbory jsem to četla, že je to jako přirozený, že když je tam dýl než rok, že to vzdá. A ta Veronika tak do pěti měsíců a pak standardně jako jiný děti, že si to vyřvala, když chtěla z postele, ale ty dva měsíce to bylo tak, že o ní člověk nevěděl.

Co vám udělalo největší radost? Je nějaký takový moment?

To nebylo třeba po tom příchodu, ale to je vždycky potom, když zjistíš, že tě to dítě chce jako vnitřně. Že tě přijalo jako vnitřně. Před tím je to vždycky, že jsi jako nějaká další teta, nebo nějaká ošetřovanka, ale že je to vnitřní, že se ti zaprvé kouká do očí, protože ta Barbora to měla tak, když přišla, že se do očí nekoukala a i teď, když něco chce, tak uhýbá očima. Ale když pak fakt s tebou začala komunikovat a dívala se ti do očí. Tak to pro mě bylo hodně důležitý, a byť to nebylo taková ta euforie, tak to bylo super. U tý Veroniky, ta byla taková nekontaktní, to možná i k tý minulý otázce, já nevím, jestli to tak můžu říct, ale ona byla surová. Mě přišlo, že to byl projev nějaký zlosti, tak ona ti schválně fyzicky ubližovala. Být to bylo miminko, tak ona tě schválně kousla, nebo ona umí neuvěřitelně bolestivě štípat. A mě přišlo, že ona se tím děsně jako baví, to ji byl tak rok. Ona si úplně zgustla na tom, že ti může jako ublížit a to samý těm holkám. S tím jsem měla jako opravdu problém, protože jsem nechápala, jak se to v tom čistým dítěti mohlo vzít a že to je tak, že vidíš, že mu to dělá dobře. A pro mě bylo teda jako potěšení, když jsem si jeden den uvědomila, že už to jako nedělá. Ale to jsou jako takový ty denní radosti, něco řekne jinak, někde z ní vypadne nějaká ptákovina a tak.

Co bylo v prvních měsících nejtěžší?

No zvyknout si na ty nestandardní věci, nebo začít s nima pracovat, na co si nebyl připravenej, tak to jako zvládnout. A je to strašnej jakoby stres, protože je to úplně jiný, než když porodíš vlastní dítě. Ty máš zodpovědnost vůči státu, vůči biologickým rodičům, vůči těm dětem samotnejm a já vim, že budu vypadat paranoidně, ale já jsem chodila

kontrolovat v noci, jestli dechává. Protože kolikrát čteš o tom náhlém úmrtí kojence a říkáš si, oni nám ho tady dali a co když se jako něco stane. A pak když ti spadne z houpačky, tak s vlastním bych na pohotovost kvůli tomu nejela, s ní jsem jela okamžitě. Daleko víc tam vnímáš to, že jsi za ně zodpovědnější, i když je to paradox, já to vím, ale máš to tak nastavený, nebo alespoň u nás. A vím, že manžel to má tak taky.

Pomohl vám někdo?

Určitě. Všichni. Jo, opravdu. My jsme to netajili, my jsme je na to připravili, od té chvíle, co jsme se tak rozhodli. A co bylo teda důležitý, my jsme na to chtěli slyšet názor našich rodičů. My jsme jim to předložili, že jsme se tak rozhodli, ale že bychom chtěli slyšet, jaký na to mají názor. A to musím říct, že je hodně důležitý, protože ze strany jejich rodičů i manželovo rodičů ty holky berou tak, jako že jsou naše. A že to není rozdíl. Byť tvrdím dneska, každému jsem tvrdila, že v tom není rozdíl, naopak dneska říkám, že v tom je rozdíl, třeba v tom co jsem říkala před tím, že u toho vlastního dítěte nemáš tolik strachu jako u toho přijatého. Není to ve špatném slova smyslu, ale naopak je to třeba vnímáš ty signály ze strany toho dítěte možná víc, než bys vnímal u toho svého biologického. A dneska jsem si vědoma toho, že si musím daleko více hlídat tu Terešku, abych ji jako nezanedbávala.

Rozumím. A v dnešní době, vnímáte třeba tu pomoc doprovázející organizace?

Já jsem za to ráda. Jediný co mě štve, že je to tak častý, i když je tedy vždycky ráda vidím, ale fakt mi to za ty dva měsíce přijde hodně. Kdyby to bylo jednou za půl roku, nebo jednou za čtvrt roku... To bych brala tak, že i podle vlastní zkušenosti, že by to mělo být nastavený, že už když se rozhodneš mít dítě, tak by se měl ten žadatel rozhodnout, kde chce mít podepsanou tu dohodu, tam mít tu začínající spolupráci, kde by se vybudoval ten vztah a důvěra. A ve chvíli kdy dostaneš dítě, tak bych to nasadila poměrně intenzivní, aby se fakt viděli v tom začátku každé tejdny, pak po dvou měsících co měsíc, pak třeba co dva měsíce a řekněme třeba po tom roce, když můžeš říct, že takový to nejzákladnější máš odžitý, tak fakt klidně co čtvrt roku a pak, když jsou už ty děti v rodině čtyři roky, tak bych to viděla po tom půl roce. Protože i já dávám těm rodičům zprávu po půl roce, já jim nepíšu častěji. Vždycky to zhodnotím, že jako většinou po Vánocích a po prázdninách. A je to proto, že se spousta věcí událo, ale když máš psát co dva měsíce, tak můžeš psát u těch malejších dětí, co zvládli, co umí, ale pak už je to, že pracuju jako psycholog, a že ty děti musím jako hodnotit. Ale jednou za dva měsíce je moc. Ale pro mě je to alespoň důvod, proč uklidit chodbu a tak (smích). Ale já to vnímám jako dobrý. A hlavně, že je teďka otevřený to vzdělávání, že si to nemusíš nijak obhajovat, že musíš jet někde na dva

dny na vzdělávání a nemáš kam dát děti. Nebo jsem potřebovala jít k soudu, tak jsem tady děvčatům na respitku dala na tři hodiny holky a měla jsem klid. Vnímám to jako plus a jsem za to vděčná.

Dokázalo byste popsat, jak si představujete budoucnost holek? Jde to vůbec?

Jo. Jednoznačně co chci, aby měly zdravý sebevědomí, je mi jedno, pro co se rozhodnou jako pro kariéru, budu je doprovázet, ale nikam je nepotlačím. U nich vím, že si tam nebudu kompenzovat nějaký svoje nedostatky, co jsem nedosáhla, ale pro mě je důležitý, aby byly spokojené a aby měly zdravý sebevědomí. Protože vím, že u Lukáše jsem to přepískla, že u něj dneska mohu tvrdit, že má silnou narcistickou poruchu (smích) a na druhou stranu u tý Barbory vnímám, že ta s tím má od malička problém. No aby byly sami se sebou spokojené a aby byly šťastné. To je všechno.

Bylo rozhodnutí vzít si dítě do pěstounky jednotné? Co manžel, širší rodina, vlastní děti?

Jo, tak jako děcka, třeba Lukáš to vzal relativně v pohodě, on byl v té době v pubertě, tak to bylo takový jako „A to dáš?“ nebo „Už teď tady máš bordel...“ jo. Takže takový to bylo z jeho strany. Ale pak vlastně když se narodila Lída, a bylo to, jako když už to běželo jako proces, tak nebylo to takový, že by se jako stranil, třeba když jsme se na Barboru jeli prvně podívat, seznámit se, tak vlastně i sám řekl, že chce jet s námi. Že když jsme jeli teda navštívit tak jel s námi, i když jsme si jí jeli vyzvednout a to nás v té době mohl poslat do háje. Takže to je dobrý a jako tak jak jsem o tom říkala, Manžel ze začátku trošičku nevěděl, protože to nikdy neřešil a potřeboval, aby to řešil sám. Ale potom jsme se o tom bavili, jemu přišlo jako lepší řešení osvojení, ale když jsem si zjišťovala nějaké ty informace, tak jsem zjistila to, že to dítě bude úplně stejné jako v pěstounské péči, jediné co bude jiné, že bude mít jiný rodný list, kde bude mít napsané nás. Ale ještě ke všemu bychom mohli čekat hodně dlouho, protože je spousta bezdětných párů, které čekají taky strašně dlouho, tak proč by dítě měli dát nám. Určitě pro nás nebyla priorita, abychom dítě měli co nejdřív. Když jsme se stali pěstouny, tak jsme to neřešili. Ze začátku jsme byli netrpěliví, tak jsem volala jednou na krajský úřad, ale pak jsem si řekla, tak nic, nech to plout, jak to má plout.

Jak reagovala vaše širší rodina?

Byli na to připraveni, reagovali dobře.

Jak byste popsala váš vzájemný vztah s holkama a ostatními členy rodiny. Povídali jste si o tom, jak na tom hodně pracujete.

Já bych ho popsala jako zdravý.

Mluvili jste někdy o tom, že jsou přijatý a co se Vám v tom osvědčilo, mluvili jste o tom, že mají jiné biologické rodiče?

Mluvíme s nimi o tom od malička, i když ta Veronika to úplně nemusí chápat, protože je ještě malá, tak o tom mluvíme automaticky věci, protože tvrdím to, že pokud je to přirozený vývoj a přirozená cesta po které jdou, tak pro ně není překvapení, když jim ve školce děti řeknou, ale ty nejsi jejich. Tak ta Barbora zkrátka na tohle byla připravená a opravdu, fakt se to stalo. V té školce, druhý týden co byla ve školce, tak tam jí kamarád řekl, ty ale nejsi jejich. Ona mu řekla, ale já jsem jejich, jen mám ještě jednu maminku a tatínka. Takže ona ho zkrátka v podstatě uzemnila a kluk to měl vyřešený.

Ta kniha života se Vám osvědčila?

Určitě, ona je tam vidí, má představu jak vypadá mamka a taťka. Je to tak, že já jsem jí udělala začátek jako pohádku, kde se vypráví o rodičích, o tom co umí, jaké mají zaměstnání, nebo jaké měli. Pro ni je to hezké, vrací se k tomu, prohlíží si to, vrací se k tomu. Je to pro ni ta hmatatelná věc, jako kdyby si s tou mámou mohla třeba popovídat. Myslím si, že je strašně důležité, když biologického rodiče zná vizuálně. Byť ho neviděla v realitě, tak ví, jak vypadá.

A vy jste říkala, že jste s nimi v kontaktu přes e-mail.

Ted' spíš přes dopisy, vypadá to, že se maminka na e-mail dlouho nepodívala, tak jí ho asi smázli, nevím.

A byli jste se někdy podívat, odkud dítě přišlo, třeba zpátky?

Určitě, my jsme do Aše, než ho zrušili, dělali sbírku oblečení, bot, pleny. Takže jsme to tam vozili. Viděla jsem, že to tam nebylo tak hezký jako tady. Jediný sponzor, kterého měli, byla nadace Terezy Maxové. Takže jsem viděla, že když dostanou tady ty věci, tak ušetří na něco jiného. Byli jsme tam dvakrát potom, co jsme si Barboru přivezli a jednou jsme byli v Karlových Varech, kde byla Veronika. V knize života mají fotky kojeňáku z Aše i Karlových Varů. Mají tam budovu, kde byly. Zatím je pravda, že jakoby v Chebu, odkud pochází rodiče, tam jsme nebyli. Holky mají starší sourozence, tam byli dvakrát, pěstouni co mají Lenku a Marka, tak tam se byli podívat v domě ve kterém bydleli, našli tam maminku a díky nim máme fotky. Maminku našli na noclehárně, kde se byla umýt a převléknout. Takže se tam potkala s dětma. Takže holky mají fotky maminky s těma sourozencema.

Když hodnotíte společně trávený čas, co si myslíte, že se podařilo, co se mohlo podařit lépe?

Co se mohlo podařit lépe nevím. Co se podařilo? Barbora získala způsob jak si sebe více vážit, jak si zvyšovat svoje sebevědomí a sebehodnocení. Začala shodou okolností Lída chodit na horolezecký kroužek, já jsem taky vždycky lezla, viděla to na fotkách, tak jsem si říkala tak dobrý, ona je takový pavouk štíhlá, tak jí to půjde. Tak jsem se ptala Barbory, jestli to chce zkusit taky, tak říkala, že ne, že vůbec. Oni ten kroužek měli asi hodinu a půl a těsně před koncem se jí instruktor Tomáš ptal, jestli se nechce přidat a tak. Oficiálně ten kroužek byl od sedmi let, ale Barboře bylo 4,5, takže byla malinká na to, aby tam s nima mohla fungovat. Ona mi říkala, tak mamí zkusili bychom to tady za rohem. Tak jsem jí říkala tak pojď, budu tě jistit a si to zkusíš. Tak bylo čtvrt hodiny do konce a ona teda si to zkusila, oni tam potom měli soutěž, že prolízali přes tyčky, měli je přelézt, Tomáš jí říkal, tak si to pojď s námi zkusit, si přeलेzeš jednu zkusit. Tak ona na mě tak koukala, tak jsem jí říkala, tak si to běž s nima zkusit ne, tak ona koukala a tak šla a hele normálně pak už s nima lezla až do konce asi 10 minut. Když jsme jeli domů tak říkala, mamí já bych tam chtěla chodit taky. Tak jsem jí říkala, ale Barboro, když ti to zaplatím, tak ono je to docela drahý kroužek, tak se musíš rozhodnout, jestli chceš nebo nechceš. Tak ona říkala, já bych asi chtěla. Tak jsem jí řekla, tak víš co, tak to příště zkusíš a rozhodneš se, jestli chceš nebo nechceš. Tak příště ona ze začátku zase moc nechtěla, se bála, že jo, ale tak asi 10 minut jsem tam s ní byla, pak se zapojila a od té doby tam chodí a musím říct, že je lepší než ta Lída. Ona je silová a koukala jsem teď na jedny závody a vyhrála to jedna Slovenka a ona má úplně její styl. Ta Lída to vyrve, ale ona má jakoby talent, takže jsem ráda, že je jí tam dobře. A úplně nejlepší je, teď jsem jí přihlásila do Colosea a tam je vysoká 12m stěna, a úplně úžasné je, když ti Barbora řekne a dneska jsem jí vylezla celou a byla jsem jediná. Tak to je skvělý, když ti řekne, že byla nejlepší. U tý Veroniky ještě nevím, ona je taková divoká, fakt nevím. U tý Barbory to bylo tak, že u Barbory, tím jak je jako temperamentní i když bych řekla, že není taková úplně otevřená, tak mě to k ní hodně táhlo, ale u Veroniky nevím, jestli jí dobře porozumím. Mě přijde, že ona je taková hodně divoká, tak nevím, ale jako zase se snažím v těch dětech hledat to, v čem dokážou být dobré a všem jim je dobře.

Měli jste vždy dostatek informací a podpory, co byste ještě potřebovali?

Hele určitě ne, určitě v tom začátku. Určitě je dobře pracovat s tou rodinou, ještě než to dítě přivezou. A potom i po tom přivezení, je to hrozně náročný. Ne jen vyběhat ty papíry a to když jdeš na mateřskou, pokud je to dítě malinký ale i obecně umět zpracovat ten stres. Jo tam si myslím, že by bylo strašně potřeba, aby někdo dělal s těma lidma povídání a

uvolnění, opravdu ty jo já nevím jak dlouho, ale na tom začátku určitě měsíc dva jsme byli tak vyšťavení, určitě to znáš, že to máš tak sevřený, že se ti to vnitřně třese a to se ti uvolní, jen když usneš, ale jinak je to furt v kuse dva měsíce. Tak si myslím, že v téhle té době, se ti noří ty otázky, kdy bude soud, přijdou tam rodiče, co když přijdou rodiče a ten Rom si na nás někde počihá a tohle všechno, když nemáš zpracované a neumíš pracovat s existencí biologických rodičů, a nemáš je přijatý, tak to je samozřejmě hrozně ohrožující, ohrožuje to tvoji další rodinu, je to fakt další stres. Věřím tomu, není to jen z mé hlavy, když slyším ostatní pěstounky i příbuzenské, tak od nich slyšíš, kde kdo byl, na začátku, když jsem to potřebovala.

Podpora z krajského úřadu, OSPOD?

Z OSPODU určitě, paní Vodrážková je člověk, který fakt jako ti dokáže tu svojí práci odvést zkrátka s tím, abys z toho měl dobrý pocit. Mnohdy jinde jsem se s tím setkala, fakt jako spíš máš pocit, že je to kontrolní orgán. U ní mám opravdu pocit, že se jí můžu svěřit bez toho, aby ona z toho vyvozovala nějaké sankce. Ze strany OSPOD to vnímám tak, že mi dala podporu takovou tu, kterou bych třeba kdyby tehdy ta doprovázející organizace byla, tak bych to čekala od ní, ale protože nebyla, dostala jsem to od ní. Přijela se podívat asi měsíc po tom, co jsme malou přijali a pak až za půl roku. Byla to pomoc, ale kdyby byla intenzivnější, tak v té situaci by to pomohlo.

Co byste vzkázali matkám nebo rodičům, kteří jsou na začátku a uvažují o tom?

Aby k tomu přistupovali s hlavou otevřenou, aby se nebáli si říct o pomoc, když to potřebují, nebo když mají pocit, že to potřebují. Nebo třeba ani si to neuvědomují, aby se nebránili tomu, fakt třeba nevím, komunikovat o věcech, který jim nepříjdou úplně příjemný, protože jsou to věci, které nás posouvají někam dál, a furt nás posouvaj, protože člověk má pořád věci se kterými se musí nějakým způsobem vyrovnávat nebo je řešit.

Takže v té komunikaci ptát se a že to člověk nezvládne sám?

Pokud jsou to partnerské páry, tak by k tomu měl mít stejný podobný postoj druhý z partnerů, je to strašně důležitý, pokud ten druhý tento postoj takový nemá, tak není dobrý do toho jít. Pokud jeden je přesvědčený, že dělá dobře a druhý ne, tak je to špatně. Myslím si, že ze zkušenosti z okolí, pokud nesouhlasí prarodiče, tak zapracovat nejdřív na tom, pokud mají odmítavý přístup, tak je to těžké, protože když jsou oslavy a všechno, tak jako co? Mám někam odkládat děti, když jedu slavit tátovi narozeniny? Nebo zkrátka se koukat s prominutím na kyselý ksichty? Myslím si, že i ta širší rodina, by to měla akceptovat, neříkám podporovat, i když to je ideální řešení, ale aspoň akceptovat.